

LUNDS
UNIVERSITET

Feministisk utrikespolitik - ett medel för stärkt egenmakt och utveckling?

Författare: Ellen Pettersson Forsén
Avdelningen för mänskliga rättigheter
Historiska institutionen
Kurskod: MRSK62
Termin: Vårterminen 2019
Handledare: Olof Beckman
Antal ord: 16.104

Abstract

Feminist foreign policy - for women's empowerment and global development?

Sweden and Canada are the first ever countries to publicly adopt a feminist foreign policy. The policies has recognized that empowerment of women is a critical mean to reach other foreign-policy objectives, including peace, security as well as economic- and sustainable global development. Women's empowerment is therefore the core area of the feminist foreign policy work.

The aim of this thesis was to analyze to what extent the feminist foreign policy can work as a mean to promote women's empowerment. The *Swedish Foreign Service action plan for feminist foreign policy* as well as *Canadas feminist international assistant policy* has been the primary material for the study's analysis. The method consisted of Carol Bacchis policy analysis *What is the problem represented to be?* The theoretical basis of the study was Martha Nussbaums *capabilities approach*.

The main result showed that feminist foreign policy to some extent work as a mean to promote women's empowerment. The analysis showed that the feminist foreign policy in some degree reflected on how it can work to promote central capabilities linked to self-determination. In order to further contribute to women's empowerment, the study therefore concluded that the policies should further focus on the individual's own interest and real opportunity for self-determination. The promotion of women's empowerment was considered to be essential in order to achieve the broader foreign policy objectives.

Keywords: *Feminist foreign policy, Empowerment, Capabilities, Equality, Development, Sweden, Canada*

Feministisk utrikespolitik - ett medel för stärkt egenmakt och utveckling?

Sverige och Kanada är de första och enda länderna i världen vilka deklarerat en feministisk utrikespolitik. Politiken menar att ett ökat arbete för stärkt kvinnlig egenmakt är en förutsättning för att kunna nå de bredare utrikespolitiska målen om fred, säkerhet liksom ekonomisk- och hållbar utveckling. Kvinnlig egenmakt utgör därmed kärnan i det feministiska utrikespolitiska arbetet.

Syftet med denna studie har varit att studera i vilken utsträckning den feministiska utrikespolitiken kan fungera som medel för att stärka den kvinnliga egenmakten. *Utrikesförvaltningens handlingsplaner för feministisk utrikespolitik 2015–2019* och *Canadas*

feminist international assistant policy har utgjort det primära materialet för studiens analys. Metoden bestod av Carol Bacchis policyanalys, *What is the problem represented to be?* Det teoretiska ramverket har baserats på Martha Nussbaums *förmågemodell*.

Resultatet visade att den feministiska utrikespolitiken i viss utsträckning kan verka som ett medel för att stärka den kvinnliga egenmakten. Den feministiska utrikespolitiken ansågs i relativt låg utsträckning ha reflekterat över hur den ska kunna verka för att stärka kvinnlig egenmakt genom att prioritera förmågor som främjar den individuella personens egna intressen. För att ytterligare kunna bidra till stärkt kvinnlig egenmakt var studiens slutsats att politiken vidare bör fokusera på individens egen nytta och reella möjlighet till självbestämmande. En sådan utveckling av politiken ansågs vara huvudsaklig för att nå de bredare utrikespolitiska målen.

Nyckelord: *Feministisk utrikespolitik, Egenmakt, Förmågor, Jämställdhet, Utveckling, Sverige, Kanada*

Innehållsförteckning

1	Inledning	5
1.1	Material och avgränsningar	7
1.2	Teori	9
1.3	Metod	11
2	Litteraturoversikt och tidigare forskning	13
3	What is the problem represented to be?	16
3.1	Vad menar politiken att förändra?	16
3.1.1	Behandling av problem som separata eller gemensamma	21
3.2	Grundläggande föreställningar	22
3.2.1	Betydelsefulla begrepp	24
3.3	Vägen till deklaration av feminism i politiken	26
3.4	Sammanfattning - The problem represented to be	28
4	What is the effect of the problem?	30
4.1	Vad döljer sig i tystnaden?	30
4.2	Subjektifiering av kvinnor	32
4.3	Betydelsefulla aktörer	34
4.4	Sammanfattning - the effect of the problem	37
5	Feministisk utrikespolitik som medel för stärkt egenmakt och utveckling	39
5.1	Resultat	39
5.2	Diskussion	39
5.3	Slutsats och sammanfattning	44
5.1	Förslag till vidare forskning	45
	Referenser	46

1. Inledning

Som ett svar på den systematiska underordning och diskriminering som präglar vardagen för kvinnor och flickor världen över meddelade utrikesminister Margot Wallström år 2014 att Sverige skulle bli det första landet i världen att bedriva en feministisk utrikespolitik.¹ Som en del i världens första feministiska regering angav därför Wallström drygt ett år senare sin deklARATION:

Nu formas en feministisk utrikespolitik vars mål är att motverka diskriminering av kvinnor, förbättra kvinnors villkor samt bidra till fred och utveckling. Kvinnors delaktighet i beslutsfattande ska stärkas såväl i länder med fred som i länder i konflikt eller där återuppbyggnads-arbete pågår. [...] En feministisk utrikespolitik ska genomsyra hela utrikesförvaltningens arbete och syftar till att stärka kvinnors rättigheter, öka kvinnors tillgång till resurser och öka kvinnors representation.²

Den feministiska utrikespolitiken har således ett flertal målsättningar och är tänkt att verka inom en rad av områden. Jämställdhet genom stärkt kvinnlig egenmakt är ett fullgott mål i sig självt, men även ett verktyg för att uppnå även andra mål i politiken, såsom fred och utveckling.³

Idag bedrivs även ett feministiskt utrikespolitiskt arbete av den kanadensiska regeringen. År 2017 deklarerade Kanadas utrikespolitiska minister Chrystia Freeland att arbetet för kvinnors rättigheter skulle utgöra kärnan i Kanadas utrikespolitiska arbete.⁴ Således lanserades *Canada's Feminist International Assistance Policy* med följande målsättning:

The primary objective of this policy is to contribute to global efforts to eradicate poverty around the world. To achieve this, we must address inequality. Specifically, we need to make sure that women and girls are empowered to reach their full potential so they can earn their own livelihoods, which will benefit families as well as the economic growth of their communities and countries. [...] Canada has adopted a feminist approach because we firmly believe that women and girls have the ability to achieve real change in terms of sustainable development and peace, even though they are often the most vulnerable to poverty, violence and climate change.⁵

Även i den kanadensiska utrikespolitiken är således jämställdhet genom stärkt kvinnlig egenmakt ett fullvärdigt mål i sig självt, såväl som ett instrument för att skapa en mer fredlig, inkluderande

---

¹ Regeringskansliet, 2018, *Handbok Sveriges feministiska utrikespolitik*, Stockholm, sid. 7.

² Wallström, Margot, 2015, *Regeringens deklARATION vid 2015 års utrikespolitiska debatt i riksdagen onsdagen den 11 februari 2015*, Regeringskansliet, sid. 7.

³ Egnell, Robert, 2016, "Feministisk utrikespolitik i teori och praktik", *Statsvetenskaplig tidskrift*, nr 4, sid. 572; I denna studie är begreppet "egenmakt" en översättning av engelskans "empowerment".

⁴ Open Canada Organisation, 2019, "Is the future of foreign policy feminist?", *Open Canada*, hämtad 2019-04-19.

⁵ Global Affairs Canada, 2017, *Canada's Feminist International Assistance Policy*, Ottawa, sid. ii-iii.

och välmående värld, utan fattigdom eller ojämlikheter.⁶ Det innebär att den svenska och kanadensiska feministiska utrikespolitikens två huvudsakliga målsättningar överensstämmer med varandra. Det första målet förefaller att vara att säkerställa jämställdhet genom kvinnlig egenmakt. Det andra avser att den feministiska utrikespolitiken genom stärkt kvinnlig egenmakt ska verka för global utveckling sett till fred, minskad fattigdom, säkerhet och lika rättigheter.⁷ Den feministiska utrikespolitiken menar därmed att arbetet för utveckling måste kretsa kring människan. I ett första led ska arbetet för kvinnlig egenmakt därmed prioriteras.

Den feministiska utrikespolitiken har lovordats för dess vision om att verka som ett medel för att stärka kvinnlig egenmakt internationellt. Debattörer som har talat för politiken har bland annat gett uttryck för att den utrikespolitiska hållningen kan fungera som förebild för ett mer jämställt och fredligt samhälle, framförallt eftersom den utmanar en global könsmaktsordning där kvinnor och flickor systematiskt underordnas socialt, politiskt och ekonomiskt.⁸ Huruvida arbetet för kvinnlig egenmakt och utveckling däremot faktiskt står i centrum för den feministiska utrikespolitiken förefaller dock utan direkt tydlighet när politiken studeras närmare.

Den feministiska utrikespolitiken har blivit ett föremål för debatt och politiken har även kantats av kritiskt motstånd. En sida av debatten har bland annat hävdats världensrekord i naivitet.⁹ En annan har ansett att utrikespolitiken är oförenlig med såväl Kanada som Sveriges vapenexport.¹⁰ Den tredje har sökt svar på hur den feministiska utrikespolitiken ska kunna förmå att arbeta för de utsatta kvinnor vars liv ligger utanför Europas gränser.¹¹ Den fjärde har ifrågasatt det vaga intersektionella perspektivet och politikens diffusa erkännande av likställdhet inför samtliga mänskliga rättigheter. Den femte har i sin tur ifrågasatt om politiken verkligen tagit kvinnor i beaktande inom alla utrikespolitiska områden.¹² Den kanske vanligaste kritiken har baserats på frågan kring hur den feministiska utrikespolitiken ska kunna efterleva dess mål om global

---

⁶ Global Affairs Canada, 2017, sid. ii-iii.

⁷ Rosenkranz, Rolf, 2011, "Global development: What you need to know", *Devex*, hämtad 2019-04-26.

⁸ Hoti, Blerta, 2015, "En feministisk utrikespolitik stärker freden", *Dagens arena*, hämtad 2019-05-27.

⁹ Boglind, Kajsa, Sahlberg, Anja, 2015, "Är feminism ett vapen?", *Sveriges radio*, hämtad: 2019-03-28.

¹⁰ Baraibar Norberg, Matilda, Fleischer, Rasmus, Silberstein, Daniel, Ahnland, Lars, Egefur, Fredrik, Rosengren, Emma, Lundström, Markus, Nekomanesh, Sepideh, 2015, "Forskare: Saudiavtalet – ödesfråga för regeringens feministiska trovärdighet", *Dagens Arena*, hämtad 2019-03-26; Vucetic, Srdjan, 2018, "The uneasy co-existence of arms exports and feminist foreign policy", *The Conversation*, hämtad 2019-05-16.

¹¹ Rydström, Helle, 2015, "En uttalat feministisk utrikespolitik borde fokusera på kvinnor och flickor.", *Sydsvenskan*, hämtad 2019-03-26.

¹² Thompson, Lyric, Asquith, Christina, 2018, "One Small Step for Feminist Foreign Policy", *Foreign Policy*, hämtad 2019-04-10.

utveckling och jämställdhet i praktiken.¹³ Det innebär att det ännu råder tvivel om hur den feministiska utrikespolitiken faktiskt sätter människan i fokus och därmed kan uppnå dess mål om hållbar, global utveckling.

Den feministiska utrikespolitiken ska verka för att kvinnor och flickor ska ha samma möjlighet att forma sina egna liv på samma villkor som pojkar och män. Utgångspunkten är att kvinnligt deltagande och egenmakt bidrar till utveckling som gynnar alla människor.¹⁴ Stärkt egenmakt utgör därmed kärnan i politiken, i synnerhet för att kunna uppnå dess övergripande målsättningar. Huruvida egenmakt faktiskt prioriteras i den feministiska utrikespolitiken är däremot fortfarande outforskat och definieras som en lucka i rådande kunskapsfält. Det utgör också utgångspunkten för studiens analys.

Syftet med föreliggande studie är att analysera hur arbetet för kvinnlig egenmakt artikuleras och prioriteras i den feministiska utrikespolitiken, för att i sin tur ge uttryck för i vilken utsträckning den har möjlighet att uppnå dess övergripande mål om jämställdhet och global utveckling. Forskningsstudiens mål är att besvara: **I vilken utsträckning kan den feministiska utrikespolitiken fungera som ett medel för att stärka kvinnlig egenmakt?** Återigen bör det betonas att denna typ av fråga har möjlighet att belysa i vilken mån den feministiska utrikespolitiken även kan verka för att bidra till global utveckling såväl som jämställdhet. Stärkt egenmakt ter sig att vara kärnan i utveckling och anses därmed kunna bidra till förändring inom respektive målsättning.

1.1 Material och avgränsningar

Studien är avgränsad till Kanadas och Sveriges handlingsplaner kring arbetet med feministisk utrikespolitik med anledning av att de är de första två länderna som uttryckligen har formulerat en strategi för ett feministiskt arbete. Även Frankrike ligger i framkant med arbetet i att bedriva en feministisk utrikespolitik, men kommer inte att vidare att analyseras i denna studie med anledning av att det saknas en direkt policy för arbetet, även om jämställdhetsmål finns uppsatta och finansieras från och med 2019.¹⁵

I denna studie kommer Sveriges feministiska utrikespolitiska handlingsplaner för år 2016, 2017, 2018 och 2019 att studeras som en helhet, framförallt eftersom det inte finns ett

---

¹³ Rothschild, Nathalie, 2014, "Swedish Women vs. Vladimir Putin", *Foreign Policy*, hämtad 2019-03-25.

¹⁴ Utrikesdepartementet, 2015, *Tal av Margot Wallström på Utrikespolitiska institutet den 8 juni 2015*, Regeringskansliet, sid. 9.

¹⁵ Le Drian, Jean-Yves, Schiappa, Marlène, 2019, *Feminist foreign policy*, Libération.

övergripande policydokument för politiken. Majoriteten av handlingsplanernas innehåll upprepas, de övergripande metoderna och inriktningarna är ständigt återkommande och kan därför betraktas som en enhet.¹⁶ I det senaste dokumentet fokuserar policyn däremot ytterligare på främjande av kvinnors och flickors ekonomiska och sociala villkor, sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter samt arbetet för agendan för kvinnor, fred och säkerhet. Respektive handlingsplan innehåller också olika prioriteringsområden inom de bredare målen. Den kanadensiska handlingsplanen har inte publicerats i flera versioner. Kanadas feministiska utrikespolitiska handlingsplan utgör därför tillsammans med de svenska handlingsplanerna studiens samlade material och därmed även det fulla policyunderlag som går att återfinna för feministisk utrikespolitik idag.

Den läsande ombeds vara medveten om att handlingsplanerna kan vara politiskt vinklade. Trots det bedöms handlingsplanerna att utgöra de mest tillförlitliga dokumenten för att studera i vilken utsträckning den feministiska utrikespolitiken kan verka som medel för att stärka den kvinnliga egenmakten, framförallt eftersom de är ledande dokument på området.

Studien kommer inte att göra en jämförelse mellan de feministiska handlingsplanerna. Studiens syfte ligger inte i att studera vilken politik som har störst möjlighet att verka för utveckling, utan i vilken utsträckning feministisk utrikespolitik som koncept kan verka för och fungera som ett medel för att bidra till egenmakt och dess huvudsakliga målsättningar. Därav återges inte en analys som präglas av jämförelse mellan dessa. Inte heller ligger studiens ambition i att studera materialet genom en feministisk teori. Ett genusperspektiv kommer visserligen att förekomma i studien på grund av politikens införlivade jämställdhetsperspektiv, men studien ämnar inte att studera i vilken mån politiken är feministisk eller inte. För den intresserade av ett sådant perspektiv har studier med ett genusteoretiskt ramverk tidigare publicerats.¹⁷ Studien kommer inte heller att kunna ge uttryck för hur väl politiken implementeras eller efterlever dess målsättning. Sådana slutsatser kräver en vidare analys. Däremot uppmuntras sådan efterforskning i vidare studier.

Studien har även utgått ifrån forskningsetiska bedömningar vad gäller att följa Vetenskapsrådets allmänna regler för god forskningssed. Det innebär att studien arbetat för att tydligt redovisa, strukturera och granska studiens material.¹⁸ Eftersom inga intervjuer eller enkäter

---

¹⁶ Regeringskansliet, Utrikesdepartementet, 2019, *Utrikesförvaltningens handlingsplan för feministisk utrikespolitik 2019–2022 med inriktning och åtgärder för år 2019*, Regeringen, Sammanfattning.

¹⁷ Se: Poh-Jarnell, Jessica, Romedahl Stjernquist, Vendela, 2016, *Hur feministisk är Sveriges utrikespolitik?*, CONCORD Sverige.

¹⁸ Vetenskapsrådet, 2017, *God Forskningssed*, Vetenskapsrådet, Stockholm, sid. 8.

förekommit i studien, har forskningsetiska bedömningar för informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet inte tagits i beaktning vid studiens utformande.¹⁹

1.2 Teori

De mest aktuella definitionerna av egenmakt i utvecklingslitteraturen bygger på Amartya Sens artikulering av "Development as Freedom", där utveckling kommer av att utöka människors frihet och självbestämmande. Egenmakt innehåller därmed såväl element av kontroll över det egna livet som den faktiska realiseringen av individuell frihet.²⁰ Det innebär att arbetet för egenmakt i ett första led bör se till hur självbestämmande och frihet kan realiseras. Föreliggande studie gör en ansats i att studera det.

Den amerikanska filosofen Martha Nussbaums kapacitetsteori *förmågemodellen*, vilken bygger på Sens *Development as Freedom*, kan användas för att se till hur stärkt egenmakt prioriteras i politiken. Förmågemodellen utgår från att vissa centrala förmågor måste prioriteras för att en person ska kunna utvecklas och ges möjligheten att kunna bestämma över sitt eget liv. Realiserade förmågor är också centrala för att kunna bidra till global utveckling. Det innebär att studiens analys ser över de förmågor som kan bidra till stärkt egenmakt och hur de integreras i politiken. Artikulerade målsättningar för egenmakt är inte tillräckligt i sig. Det måste också inkludera ett intresse för främja centrala förmågor. Först då kan stärkt kvinnlig egenmakt realiseras, vilket i sin tur är en katalysator för att nå de bredare utrikespolitiska målen.²¹ Det framhåller såväl politiken som teorin.

Föreliggande studie utgår från att egenmakt är centralt för förståelsen för i vilken utsträckning den feministiska utrikespolitiken kan fungera som medel för att nå dess övergripande målsättningar för utveckling. Analys av förmågor som därmed bidrar till och/eller stärker egenmakt kan således ge uttryck för hur väl politiken kan nå dess mål om att säkerställa jämställdhet genom egenmakt, liksom i vilken mån den feministiska utrikespolitiken kan verka som ett medel för global utveckling. Främjandet av förmågor är således ett analysverktyg som kan ge uttryck för hur egenmakt kan realiseras, vilket gör att Nussbaums teori kan spela en naturlig och betydande roll för

---

¹⁹ Vetenskapsrådet, 2002, *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*, Vetenskapsrådet.

²⁰ Desai, Manisha, 2010, *Human Development Research Paper, Hope in Hard Times: Women's Empowerment and Human Development 2010/14*, United Nations Development Programme, sid. 5.

²¹ Nussbaum, Martha C., 2013, *Främja förmågor - en modell för mänsklig utveckling*, Karneval förlag, Stockholm, sid. 26-29.

analysen.²² Hon utgår ifrån att tio centrala förmågor måste främjas och prioriteras för att utveckling ska kunna realiseras. Dessa följer: *Liv; Fysisk hälsa; Kroppslig integritet; Sinnen, fantasi och tanke; Känslor; Praktiskt förnuft; Samhörighet; Andra arter; Lek; samt Kontroll över den egna miljön - både politiskt och materiellt.*²³

För att bestämma i vilken utsträckning den feministiska utrikespolitiken kan stärka kvinnlig egenmakt är däremot samtliga av Nussbaums prioriterade förmågor inte nödvändigtvis relevanta. Sammantaget rekommenderar tidigare forskningsstudier att egenmakt bör mätas genom följande:

- Utbildning
- Hälsa
- Kontroll över den egna ekonomin
- Politiskt deltagande
- Självbestämmande

Även socio-kulturella möjligheter såväl som psykiska, religiösa och legala sådana, liksom självbestämmande över värderingar, övertygelser och attityder studeras ofta i sammanhanget.²⁴ Med bakgrund mot tidigare forskning kommer Nussbaums presenterade förmågor för *Andra arter* och *Lek* därför inte studeras närmare i denna studie.²⁵

För att politiken i största möjliga mån ska kunna nå dess övergripande mål bör alltså arbetet för egenmakt fokusera på att främja kvinnors förmågor till *Liv; Fysisk hälsa; Kroppslig integritet; Sinnen, fantasi och tanke; Känslor; Praktiskt förnuft; Samhörighet* samt *Kontroll över den egna miljön - både politiskt och materiellt*. Förmågorna kan ge svar på hur väl arbetet för stärkt kvinnlig egenmakt är inkorporerat i politiken liksom i vilken mån den feministiska utrikespolitiken kan verka för att stärka den kvinnliga egenmakten.

---

²² Desai, 2010, sid. 7-8; Lombardini, Simone, Bowman, Kimberly and Garwood, Rosa, 2017, "How to guide to measure women's empowerment - Sharing experience from Oxfam's impact evaluations", Oxfam GB, sid. 6.

²³ Nussbaum, 2013, sid. 38-44.

²⁴ Desai, 2010, sid. 7-8.

²⁵ Studiens material anses i synnerhet ha bäring på de förmågor som rekommenderas i analys av egenmakt av tidigare forskningsstudier. För att komma åt kärnan i materialet bedömdes därför *Lek* och *Andra arter* vara mindre relevanta i analys av studiens material. Nussbaums teori gör inte heller anspråk på att samtliga av dessa förmågor är betydelsefulla för egenmakt specifikt, utan individuell utveckling i synnerhet. Förmågorna har därför valts ut baserat på vad tidigare forskningsstudier anser vara betydelsefulla faktorer i analysen av kvinnlig egenmakt.

Nussbaum betonar även betydelsen av att förmågor måste främjas på flera nivåer, i huvudsak genom inre och kombinerade förmågor. Den inre förmågan ser till personens individuella utveckling och möjligheter. Den kombinerade förmågan skapas av den politiska, sociala och ekonomiska omgivningen tillsammans med inre förmågor och fysiska förutsättningar. Exempelvis, politiken kan göra personer kapabla till att rösta, men neka personen yttrandefrihet i praktiken. Personens inre förmåga främjas därmed, däremot inte den kombinerade.²⁶

Viss kritik bör däremot riktas mot Nussbaums teori. Förmågemodellen bör kritiseras för dess starkt individualistiska perspektiv, i synnerhet eftersom främjandet av förmågor på kollektiv nivå enligt Nussbaum inte kan mäta utveckling i tillräcklig utsträckning. Andra forskningsbidrag har däremot gett uttryck för att även realisering av förmågor på gruppnivå är betydelsefullt för utveckling, i synnerhet eftersom även möjligheter på kollektiv nivå kan bidra till stärkta förmågor för varje individ. Inom detta perspektiv anses främjandet av förmågor på kollektiv nivå därmed kunna bidra till utveckling även för individen, vilket gäller även för denna studie.²⁷ Nussbaums teori är däremot ändå betydelsefull i analysen av studiens material, i synnerhet eftersom egenmakt i slutändan realiseras av individuell möjlighet till frihet och självbestämmande.

1.3 Metod

Majoriteten av den forskning som studerat utrikespolitik har analyserat strategi och beslutsfattande.²⁸ Det gäller i viss mån även för denna studie. Studiens metodiska ramverk, Carol Bacchis kritiska policyanalys, *What is the problem represented to be?* (WPR), analyserar den förändring som anges i ett politiskt förslag, liksom hur en sådan förändring kan drivas igenom.²⁹ Metoden präglas av analys, ifrågasättande och tolkning, vilket lämnar utrymme för att undersöka den feministiska utrikespolitikens huvudsakliga målsättningar, föreställningar och effekter.³⁰ Det metodiska ramverket används således i denna studie för att göra en djupgående analys av politiken. Analysen styrs av sex huvudfrågor:

---

²⁶ Nussbaum, 2013, sid. 29-34.

²⁷ Tripp, Aili Mari, 2010, "Creating Collective Capabilities: Women, Agency and the Politics of Representation", *Columbia Journal of Gender and Law*, Vol. 19, Issue 1, sid. 219-248.

²⁸ Alden, Chris, Aran, Amnon, 2017, *Foreign Policy Analysis, New approaches*, 2 ed., Routledge, sid. 3.

²⁹ Bacchi, Carol, 2009, *Analysing Policy: What's the problem represented to be?*, 1st ed., Pearson Australia, Frenchs Forest, Introduktion.

³⁰ Bacchi, 2009, kap 1.

1. Vad framställs som problemet i policyn?
2. Vilka underliggande antaganden och påståenden ligger till grund för det skildrade problemet?
3. Hur har framställningen av problemet kommit till stånd?
4. Vad adresseras inte i problemskildringen?
5. Vilka effekter skapas av problemframställningen?
6. Hur/var har denna problemframställning producerats, spridits och försvarats? Hur kan den ifrågasättas, dekonstrueras och ersättas?³¹

Genom ovanstående önskar studien således att kunna bidra till en ökad förståelse för politikens grundläggande föreställningar och visioner. Den metodologiska delen av analysen utgörs alltså av en strävan efter att presentera hur och varför politiken bedrivs, vilket anses vara en förutsättning för att kunna avgöra hur den feministiska utrikespolitiken kan fungera som medel för att stärkt kvinnlig egenmakt ska kunna realiseras. Varje fråga presenteras närmare när den används i studiens analys.

Viss kritik kan riktas mot Bacchis analysverktyg. I vissa avseenden kan metoden anses bidra till mer komplexitet och kritik än klarhet och rekommendation. En djupare förståelse av den politiska naturen är däremot betydelsefull för att säkerställa att problemframställningarna är genomtänkta och att de mest lämpliga verktygen för faktisk förändring inkorporeras i politiken. Analysmetoden anses därmed kunna användas för att hjälpa att belysa de politikområden som fokuserar på kvinnlig egenmakt, liksom ge uttryck för de områden där arbete fortfarande kvarstår inom området.³²

---

³¹ Bacchi, 2009, kap 1., egen översättning från engelska.

³² Cleland, Deb, 2018, ”The politics of the problem: How to use Carol Bacchi’s work”, *The power to persuade*, hämtad 2019-05-22.

2. Litteraturoversikt och tidigare forskning

Det var i oktober år 2014 som världens första feministiska utrikespolitik deklarerades. Trots det har sällan den utrikespolitiska forskningen tagit hänsyn till sådan utveckling och förhållandevis lite forskning har publicerats inom området.³³ Studier som fokuserar på egenmakt för utveckling eller förändring i utrikespolitik bedrivs i högre utsträckning. Forskningsstudier som analyserar relationen mellan egenmakt, feministisk utrikespolitik och utveckling saknas däremot i forskningsfältet. Denna studie gör en ansats i att förändra det. Följande avsnitt presenterar de forskningsbidrag som ligger till grund för föreliggande studie.

Inledningsvis kan den feministiska utrikespolitiken anses vara ett medel för normativ och social förändring. Sofie Cederstrands forskningsbidrag från år 2011 om politisk utveckling ger uttryck för att idéer (såsom att inkludera ett feministiskt perspektiv i politiken) är en bidragande faktor till förändring, samtidigt som det kräver att en aktör framhåller och driver idén framåt. När politiska institutioner bedriver ambitiösa insatser för att driva en ny fråga beror detta i synnerhet på att det rådande inte anses vara önskvärt liksom att det finns ett bättre rådande. Den feministiska utrikespolitiken kan därmed i relation till Cederstrands studie bidra med både kritik mot vad som är och med förslag till hur ett vidare arbete på bästa sätt kan utformas. Det, i sin tur, kan leda till förändring.³⁴

Att Kanada och Sverige uttryckligen har deklarerat feministiska utrikespolitiska handlingsplaner kan vidare anses vara betydelsefullt av flera anledningar. Bland annat kan det anses vara viktigt eftersom det feministiska perspektivet utgår ifrån att samhället idag präglas av manlig dominans där kvinnor är underordnade män, vilket i sin tur hämmar samhällsutvecklingen. Feministiska inslag i politiken kan därmed hjälpa att bidra till jämställdhet eftersom det erkänner en sådan underordning och genom det även bidra till reell utveckling. För att i sin tur kunna motverka rådande ojämställdhet bör det feministiska perspektivet således införlivas i offentlighet, politik och lag. På så sätt kan den feministiska utrikespolitiken anses vara betydelsefull.³⁵

Den feministiska forskningen hävdar även att ett integrerat könsperspektiv bör införlivas som en central dimension i utformandet av den internationella politiken, i synnerhet eftersom internationella politiska aktörer är centrala i skapandet av normer och rättigheter. Med hjälp av ett

---

³³ Achilleos-Sarll, C, 2018, "Reconceptualising Foreign Policy as Gendered, Sexualised and Racialised: Towards a Postcolonial Feminist Foreign Policy", *Journal of International Women's Studies*, 19(1), sid.34-35.

³⁴ Cedestrand, Sofie, 2011, *Från idé till politisk förändring*, Boréa, sid. 41-51.

³⁵ Gemzöe, Lena, 2008, *BILDAs ISMER FEMINISM*, Bilda förlag.

införlivat könsperspektiv kan politiken därmed hjälpa med att bidra till emancipation och bättre levnadsvillkor för kvinnor. Onekligen återstår dock fortfarande vissa utmaningar. Politik och politiska handlingsplaner löper stor risk att porträttera kvinnor som mödrar och omsorgsgivare på grund av rådande normer, vilket i sin tur återskapar kvinnors underordnade kategori. Denna problematik gäller även för den feministiska utrikespolitiken. Även om politiken menar till att förbättra kvinnors livsvillkor kan den riskera att samtidigt reproducera könsrelationer som baseras på myter om säkerhet, rättvis fördelning av resurser liksom nationalistiska ideologier. Det bör den feministiska utrikespolitiken medvetet avstå ifrån.³⁶

Forskning har kunnat visa på att jämställda samhällen har bättre hälsa, högre ekonomisk tillväxt och mer trygghet. Samma forskning visar även att en ökning av kvinnors politiska deltagande leder till mer progressiva sociala reformer, liksom att kvinnors ekonomiska egenmakt kan stärkas av att ge kvinnor och flickor tillgång till sexuella och reproduktiva rättigheter och att jämställdhet gynnar social och ekonomisk utveckling.³⁷ Kvinnlig makt och självbestämmande stärker också det globala medborgarskapet, men det gynnar också fred, demokrati och demokratiska processer. Det påverkar i sin tur även möjligheten till att stärka alla människors mänskliga rättigheter, världen över.³⁸ En feministisk utrikespolitik med kunskap om sådana omständigheter, vilken strävar efter att uppfylla sådana förhållanden, bör i enlighet med forskningens observationer därmed kunna bidra till att realisera dess grundläggande målsättningar.

Forskning har dessutom poängterat att stärkt kvinnlig egenmakt är en förutsättning för att utveckling ska kunna bedrivas. I synnerhet ger sådan forskning uttryck för att det måste finnas en politisk vilja att bidra till stärkt egenmakt för att sådan ska kunna realiseras för kvinnor på såväl lokal, nationell och internationell nivå. I synnerhet bör politik arbeta för att förändra patriarkala strukturer och attityder, såväl som lagar, policys och ekonomiska förutsättningar som hindrar kvinnor att bestämma över sina egna samhällen och liv.³⁹

Att mäta kvinnlig egenmakt genom att studera hur förmågor främjas är dessutom inte ovanligt inom forskningsfältet. Forskning har tidigare studerat egenmakt genom insatser för centrala förmågor, såsom bland annat juridiska rättigheter och deltagande i sociala, ekonomiska och politiska områden. Denna fastslår även att egenmakt kommer genom såväl lagreformer som i

---

³⁶ Eduards, Maud, Jansson, Maria, ”Introduktion till internationella relationer”, ur: Freidenvall, Lenita, Jansson, Maria, 2017, *Politik och Kön - Feministiska perspektiv på statsvetenskap*, Författarna och Studentlitteratur.

³⁷ Regeringskansliet, 2018, *Handbok Sveriges feministiska utrikespolitik*, sid. 4-5, 17, 101.

³⁸ Mehta, Aashish, Brysk, Alison, 2014, ”Do rights at home boost rights abroad? Sexual equality and humanitarian foreign policy”, *Journal of Peace Research*, Vol. 51, No. 1, sid. 97-110.

³⁹ Desai, 2010, sid. 3-8.

förändringar av offentlig politik, där främjandet av förmågor bör utgöra en del av den processen.⁴⁰ Idag utgör förmågor dessutom det komparativa måttet för FN:s utvecklingsprogram.⁴¹

Vidare, i studien *Feministisk utrikespolitik i teori och praktik* riktar Robert Egnell den akademiska forskningen mot bakgrunden för, såväl som den praktiska implementeringen av den svenska feministiska utrikespolitiken. Genom forskningsstudien bidrar Egnell med en rad av betydelsefulla insikter vad gäller politikens relation till mänsklig utveckling. Den feministiska utrikespolitiken anses till skillnad mot tidigare utrikespolitiska handlingsplaner införliva nya medel och metoder för att arbeta med kvinnors rättigheter. Egnell belyser även att de rättighetsbaserade och instrumentella målen blandas. Jämställdhet formuleras därmed som ett fullgott mål i sig självt, men även som ett instrument för att uppnå mål om utveckling. Dessutom ger Egnell uttryck för att den feministiska utrikespolitiken ser och hanterar de hot människor står inför, vilket gör att politiken ökar fokus mot globala och lokala problem som påverkar individer mer än stater.⁴²

Majoriteten av studierna framstår således vara överens om att ett feministiskt perspektiv i politiken är en förutsättning för att uppnå bredare globala människorättsliga mål, både vad gäller kvinnor och män. Politiken kantas däremot av vissa utmaningar. Inte minst försvåras målsättningen kring att främja global utveckling av de normer och sociala strukturer som präglar kvinnors liv världen över. Samtidigt anses det vara betydelsefullt att inkludera kvinnor som ett instrument för att nå de bredare utrikespolitiska målen, framförallt eftersom forskningsfältet ter sig vara överens om att kvinnligt deltagande bidrar till utveckling. Hur väl politiken i sin tur tar hänsyn till stärkt kvinnlig egenmakt är däremot fortfarande outforskat, i synnerhet eftersom forskning sällan fokuserat på att studera feministisk utrikespolitik, vilket denna studie i sin tur ämnar till att förändra.

---

⁴⁰ Moghadam, Valentine M, Senftova, Lucie, 2005, "Measuring women's empowerment: participation and rights in civil, political, social, economic, and cultural domains", *International Social Science Journal*, 57 (184).

⁴¹ Nussbaum, 2013, sid. 26.

⁴² Egnell, 2016, sid. 563-584.

3. What is the problem represented to be?

I följande avsnitt analyseras den feministiska utrikespolitikens framväxt och problemframställning genom WPR:s tre inledande frågor. Studien gör en ansats till att undersöka hur förmågor som kan relateras till stärkt egenmakt kan främjas genom politikens problemframställningar såväl som dess föreställningar. Eftersom tidigare forskning gett uttryck för att stärkt egenmakt är en förutsättning för att utveckling ska kunna realiseras, bör politiken därmed arbeta för att främja förmågor som relateras till stärkt egenmakt. Det är utgångspunkten för studiens analys.

3.1 Vad menar politiken att förändra?

Det krävs en grundläggande förståelse av den feministiska utrikespolitiken för att överhuvudtaget kunna fastställa huruvida respektive policy är ett medel för stärkt kvinnlig egenmakt. Med hjälp av Bacchis analys kan den feministiska politiken utförligt studeras. Inledningsvis kräver analysen ett svar på frågan: *Vad framställs som problemet?*, eller möjligen snarare: *Vad menar politiken att förändra?*⁴³

Den svenska feministiska utrikespolitiken styrs av sex huvudmål: Att bidra till alla kvinnors och flickors... a) fulla åtnjutande av de mänskliga rättigheterna, b) frihet från fysiskt, psykiskt och sexuellt våld, c) medverkan i att förebygga och lösa konflikter och i att bygga fred efter konflikt, d) politiska deltagande och inflytande inom alla samhällsområden, e) ekonomiska rättigheter och egenmakt och f) sexuella och reproduktiva hälsa och rättigheter.⁴⁴ Genom detta framställs ett tydligt problem: det existerar rådande skillnader inom dessa punkter mellan kvinnor och män. Avsaknaden av jämställdhet bidrar i sin tur till att kvinnor är systematiskt underordnade vad gäller rättigheter, representation och resurser världen över.⁴⁵ Denna rådande underordning framställs i sin tur att vara ett hinder för att nå övergripande mål om global utveckling.⁴⁶ Här

---

⁴³ Bacchi, 2009, sid. 2-4.

⁴⁴ Regeringskansliet, 2016, *Utrikesförvaltningens handlingsplan för feministisk utrikespolitik 2015–2018 med fokusområden för år 2016*, Stockholm; Regeringskansliet, 2017, *Utrikesförvaltningens handlingsplan för feministisk utrikespolitik 2015–2018 med fokusområden för år 2017*, Stockholm; Regeringskansliet, 2018, *Utrikesförvaltningens handlingsplan för feministisk utrikespolitik 2015–2018 med indikativa åtgärder för år 2018*, Stockholm; Regeringskansliet, 2019, *Utrikesförvaltningens handlingsplan för feministisk utrikespolitik 2019–2022 med inriktning och åtgärder för år 2019*, Stockholm.

⁴⁵ Regeringskansliet, 2019, *Utrikesförvaltningens handlingsplan för feministisk utrikespolitik 2019–2022 med inriktning och åtgärder för år 2019*, Förord.

⁴⁶ Regeringskansliet, 2016, Sammanfattning.

framställs nästa problem. Utan kvinnans stärkta egenmakt i samhället kan varken global fred, säkerhet eller hållbar utveckling förverkligas. Avsaknaden av jämställdhet slår därav i synnerhet mot två centrala aktörer: kvinnor och stater.

Detsamma gäller även för Kanadas feministiska utrikespolitik. Handlingsplanen ger uttryck för att vidare uppmärksamhet mot *gender equality and the empowerment of women and girls* skapar förutsättningar för att nå bredare mål för global utveckling. De fokusområden som artikuleras för politiken är: a) human dignity, b) growth that works for everyone, c) environment and climate action, d) inclusive governance samt e) peace and security.⁴⁷ Det råder därmed även samstämmighet mellan länderna vad gäller de framställda problemen: Kvinnor är underordnade män och en sådan underordning hindrar utveckling inom flera områden, såsom bland annat ekonomisk tillväxt, fred, säkerhet och hållbar utveckling.⁴⁸ Spänningsförhållandet mellan stat och individ är därmed ständigt återkommande, vilket kan beskrivas som politikens övergripande problem. I alla avseenden strävar respektive policy efter att bidra till jämställdhet, i synnerhet genom stärkt egenmakt för kvinnor såväl som global utveckling. Inom dessa återfinns i sin tur ytterligare tre framställda centrala problem. Dessa återkommer under flera kategorier, men kan med fördel delas in i följande: *Rättighetsproblemet*, *säkerhetsproblemet* och *hälsoproblemet*.

Rättighetsproblemet identifieras i huvudsak genom respektive policys framställning av kvinnors begränsade möjlighet att tillgå grundläggande rättigheter. Grundläggande rättigheter anses i synnerhet vara bristande för kvinnor och flickor på flykt och i migration eller i låginkomstländer. Kvinnor anses dessutom i låg utsträckning fungera som aktörer i politiska skeenden liksom fredsprocesser och betraktas ha låg tillgång till ekonomiska resurser inklusive produktivt arbete med anständiga arbetsvillkor. Politiken konstaterar även att kvinnor ofta lever under diskriminerande lagstiftningar.⁴⁹ Dessutom har de sällan möjlighet att kontrollera det egna livet och den egna miljön.⁵⁰ Flickor och kvinnor är också ofta lägre utbildade än män.⁵¹ Dessa är i sin tur problematiska för att uppnå de övergripande målen om jämställdhet och global utveckling, då alla är faktorer som kan hindra utvecklingen av den kvinnliga egenmakten.

---

⁴⁷ Global Affairs Canada, 2017, sid. iii.

⁴⁸ Global Affairs Canada, 2017, sid. iii; Regeringskansliet, 2016, sammanfattning.

⁴⁹ Regeringskansliet 2016, sid. 4-11; Regeringskansliet, 2017, sid.4-8; Regeringskansliet, 2018, *Utrikesförvaltningens handlingsplan för feministisk utrikespolitik 2015–2018 med indikativa åtgärder för år 2018*, sid. 4-10; Regeringskansliet 2019, *Utrikesförvaltningens handlingsplan för feministisk utrikespolitik 2019–2022 med inriktning och åtgärder för år 2019*, sid. 4-11.

⁵⁰ Global Affairs Canada, 2017, sid. 13.

⁵¹ Ibid. sid. 26.

Att framställa detta problem inom den feministiska utrikespolitiken kan spela en viktig roll för kvinnors stärkta egenmakt. Problemframställningen tycks nämligen ta hänsyn till att en rad av individuella förmågor måste främjas i flera avseenden, såsom förmågan för *liv* liksom *kontroll över den egna miljön såväl politiskt som materiellt* - i synnerhet för att stärka hennes individuella fri- och rättigheter.⁵² En sådan problemframställning erkänner i sin tur att kvinnors förmågor på kollektiv nivå bör prioriteras och utgöra en central del av det politiska arbetet för den stärkta egenmakten. Det anses i sin tur även påverka kvinnors individuella förmågor.⁵³ Genom att på kollektiv nivå exempelvis ges möjligheten att tillgå utbildning, kan den individuella personen själv bestämma över hur hon vill nyttja detta. För kvinnlig egenmakt är det betydelsefullt.

Säkerhetsproblemet identifieras i sin tur genom politikens framställning av att kvinnor och flickor i högre utsträckning än män och pojkar utsätts för könsbaserat- och sexuellt våld. Politiken belyser även att våld mot kvinnor och flickor förekommer såväl i nära relationer som i konflikt- och postkonfliktsituationer, liksom genom barn- och tvångsäktenskap.⁵⁴ Kvinnor och flickor anses dessutom fortfarande i hög utsträckning vara utsatta för människohandel och brott förknippade med terrorism.⁵⁵

Säkerhetsproblemet tar i sin tur ytterligare förmågor i beaktning, såsom bland annat *kroppslig integritet*, vilket gör att politiken i hög utsträckning kan verka som medel för att stärka den kvinnliga egenmakten. Genom att verka för att kvinnor inte ska utsättas för våld bidrar politiken bland annat till att kvinnor själva kan bestämma över hur de vill röra sig fritt mellan olika platser, deras sexuella relationer och tillfredsställelse såväl som möjligheten att välja i fråga om reproduktion.⁵⁶ Det anses i sin tur stärka det globala medborgarskapet och gynna såväl fred som demokrati och demokratiska processer.⁵⁷

Hälsoproblemet framställs i sin tur genom hälsa, sexuella och reproduktiva hälsa och rättigheter, tillgång till resurser liksom miljö och klimatåtgärder. Kvinnor själva anses inte ha möjligheten att bestämma över sin egen kropp, bland annat vad gäller, moderskap, aborter eller sexuella upplevelser i stora delar av världen.⁵⁸ Kvinnor är dessutom ofta sjuka i HIV/AIDS. Vid

---

⁵² Nussbaum, 2013, sid. 33.

⁵³ Tripp, 2010, sid. 219-248.

⁵⁴ Se: Regeringskansliet, 2016, 2017, fokusområde 2.

⁵⁵ Global Affairs Canada, 2017, sid. 57.

⁵⁶ Nussbaum, 2013, sid. 41-42.

⁵⁷ Mehta, Brysk, 2014, sid. 97-110.

⁵⁸ Regeringskansliet, 2016, sid. 6.

graviditet och moderskap är också risk för infektion, näringsbrist och barnadödlighet fortfarande stor.⁵⁹ Klimatförändringar och naturkatastrofer drabbar dessutom kvinnor hårdast.⁶⁰ I många samhällen äter dessutom ofta kvinnor och flickor sist, och minst.⁶¹

Att inte kunna säkerställa och bestämma över den personliga hälsan utgör i sin tur en risk för att kvinnor ska kunna tillgodoses stärkt egenmakt. Genom att artikulera hälsoproblemet arbetar den feministiska utrikespolitiken för att främja förmågor som *liv, fysisk hälsa* och *kroppslig integritet*. Det ger tillkänna hur kvinnors underordning kan motarbetas med hjälp av politiken. Det är även en viktig utgångspunkt i arbetet för kvinnors individuella frihet och självbestämmande.

Gemensamt tycks politiken att ta hänsyn till att främja i synnerhet *liv, fysisk hälsa, kroppslig integritet*, liksom *kontroll över den egna miljön såväl politiskt som materiellt*, framförallt eftersom dessa förmågor ges tillkänna genom problemframställningarna. Genom att formulera att kvinnor bland annat inte har den individuella kapaciteten att bestämma över sin egen kropp ger den feministiska utrikespolitiken exempelvis uttryck för att det är betydelsefullt att främja förmågan *kroppslig integritet*, framförallt eftersom denna förmåga ges tillkänna genom hur problemet framställs av politiken. Detta kan i sin tur ses som en direkt förutsättning för att den feministiska utrikespolitiken ska kunna bidra till kvinnors stärkta egenmakt, eftersom främjandet av förmågor är centralt i ett sådant arbete.

Dessvärre inkluderar inte problemframställningarna en direkt strävan efter att främja alla åtta centrala förmågor. Vad gäller främjandet av *känslor, samhörighet, praktiskt förnuft* liksom *sinnen, fantasi och tanke* saknas ett djupare fokus i politiken, framförallt eftersom faktorer som kan anses utgöra hinder för främjandet av dessa inte problematiseras. Exempelvis anses politiken inte ge tillkänna att kvinnor kan hindras till exempelvis mötes-, religions- eller samvetsfrihet, såväl som i deras mänskliga relationer och sociala möten, trots att ett stort antal länder har infört lagar som begränsar möjligheten för kvinnor att hålla möten och driva organisationer.⁶² Ska politiken verka för att stärka kvinnlig egenmakt bör den även ge tillkänna hur den ska verka inom sådana områden.

Genom den feministiska utrikespolitikens framställning av *rättighetsproblemet* kan å ena sidan handlingsplanerna anses ge uttryck för att de strävar efter att främja samtliga förmågor. Exempelvis problematiserar *rättighetsproblemet* det faktum att kvinnor ofta är lägre utbildade än män vilket kan främja förmågan för *sinnen, fantasi och tanke*, framförallt eftersom det ger uttryck

---

⁵⁹ Global Affairs Canada, 2017, sid. 24.

⁶⁰ Ibid. sid. 43.

⁶¹ Ibid. sid. 4.

⁶² Tötterman Andorff, Petra, 2018, "Världens kvinnorrättsförsvare är under attack.", *Sydsvenskan*, hämtad 2019-05-20.

för att varje person ska kunna använda såväl tanken som förnuftet. Å andra sidan, genom att inte närmare arbeta för att realisera möjligheten för kvinnor att skapa verk och välja aktiviteter utifrån egna intressen (så som bland annat religiösa, litterära och musikaliska), kan förmågan anses främjas i låg utsträckning. Att realisera möjligheten till att bestämma över skapande och sysselsättningar är även betydelsefullt i främjandet av *sinnen, fantasi och tanke*.⁶³ Således, även om *sinnen, fantasi och tanke* kan anses ges tillkänna, problematiserar politiken i låg utsträckning hur den ska kunna verka för att främja förmågan.

Att minnas är att främjandet av *alla* åtta förmågor är centralt för att bidra till den starka egenmakten såväl som utveckling. Därmed bör samtliga förmågor finnas med i framställningen av problemen. Den feministiska utrikespolitiken bör därför inkludera även *känslor, samhörighet, praktiskt förnuft* och *sinnen, fantasi och tanke* i dess problemframställning och verkningsområden för att i största mån verka för att stärka den kvinnliga egenmakten och bidra till reell utveckling.

Vidare, den feministiska utrikespolitiken kan kritiserars för att inte bestämma eller ge uttryck för vad som är den lägsta accepterade nivån för egenmakt. Nussbaum gör visserligen inget anspråk på att bestämma en nivå som måste gälla för varje förmåga och nivån kan därmed bestämmas av en enskild aktör.⁶⁴ Direkta och specifika formuleringar som överhuvudtaget funderar över lägsta nivåer för varje förmåga saknas dock i respektive handlingsplan. Exempelvis, för att främja *kroppslig integritet* bör alla människor kunna röra sig fritt mellan olika platser, slippa utsättas för våld, inklusive våldtäkt och misshandel i hemmet, liksom ha möjlighet till att bestämma i fråga om sexuell tillfredsställelse och reproduktion.⁶⁵ Visserligen framställer respektive handlingsplan att säkra och lagliga aborter ska prägla delar av arbetet med politiken, men vad en säker eller laglig abort innebär definieras inte närmare.⁶⁶ Politiken uppmanas därmed att definiera vad den lägsta nivån för egenmakt är, framförallt om den effektivt ska kunna tala om hur och när egenmakt faktiskt realiserars.

---

⁶³ Nussbaum, 2013, sid. 42.

⁶⁴ Ibid. sid. 50.

⁶⁵ Ibid. sid. 41-42.

⁶⁶ Global Affairs Canada, 2017, sid. i; Regeringskansliet, 2019, *Utrikesförvaltningens handlingsplan för feministisk utrikespolitik 2019–2022 med inriktning och åtgärder för år 2019*, sid.10.

3.1.1 *Behandling av problem som separata eller gemensamma*

Rättighetsproblemet, säkerhetsproblemet och hälsoproblemet är alla en del av politikens övergripande mål om jämställdhet för global utveckling. De kan behandlas gemensamt eller separat. Huruvida problemen behandlas som separata eller gemensamma kan i sin tur spela roll för hur politiken tar egenmakt i beaktning, varför en vidare analys av detta följer.

Det kan anses vara betydelsefullt att behandla politikens framställda problem som separata eftersom det ger ett tydligt uttryck för prioritet och fokusområden inom politiken. Egenmakt kan därmed angripas utifrån direkta situationer eller specifika områden. På så sätt kan politiken närma sig främjandet av individuella förmågor i hög utsträckning.⁶⁷ Det skapar tydlighet och precision. Däremot kan en sådan behandling av problem också anses vara ett direkt hinder för att stärka den kvinnliga egenmakten. Ju mer de olika problem skiljs åt, desto färre förmågor främjas och prioriteras samtidigt. Det skulle kunna innebära att utvecklingen av kvinnlig egenmakt kan ske i en långsammare takt än om dessa skulle behandlas gemensamt, i synnerhet eftersom problem och förmågor behandlas som separata och åtskilda från varandra. Det skapas därför en distinktion mellan problem som säger mycket lite om hur de olika problemen faktiskt relaterar till varandra. Det kan i sin tur påverka hur man arbetar för att stärka kvinnlig egenmakt på flera nivåer.

Den feministiska utrikespolitiken behandlar i låg utsträckning de framställda problemen gemensamt. Politiken är byggd på fokusområden och prioriteringar. Det kan anses vara problematiskt att inte behandla problemen gemensamt i en större utsträckning eftersom förmågor inte är kopplade till specifika problem. Förmågan *liv* är likväl ett rättighetsproblem som ett hälso- eller säkerhetsproblem. Förmågan kan inte garanteras om alla dessa inte prioriteras i samma utsträckning. Likväl är rättighetsproblemet en del av säkerhetsproblemet, såväl som hälsoproblemet är en del av både säkerhets- och rättighetsproblemet, och så vidare. Problemen påverkar varandra, vilket också innebär att framställningen av problem som separata eller gemensamma påverkar hur förmågor främjas. Om säkerhetsproblemet erkänns som en del av rättighetsproblemet kan bland annat förmågan för *kontroll över den egna miljön* ges tillkänna och arbetas för i en större utsträckning än om denna skulle ses som en del av ett separat problem. Att behandla problemen gemensamt anses skapa en vidare förståelse för hur problem och förmågor relaterar till varandra. Respektive handlingsplan saknar ett utvecklat sådant perspektiv. Förslagsvis bör handlingsplanerna tydligare diskutera hur arbetet för icke-diskriminerande lagstiftningar (i denna studie rättighetsproblemet) kan leda till möjligheten att bestämma över sin egen kropp (i denna studie

---

⁶⁷ Nussbaum, 2013, sid. 33.

hälsoproblemet), på grund av att sådan medvetenhet kan bidra till en mer effektiv realisering av kvinnlig egenmakt, förmågor, främjandet av jämställdhet och global utveckling.

Sammantaget tycks handlingsplanerna sakna ett utvecklat och kunskapsbaserat perspektiv över huruvida förmågor och problem kan samverka och hur det i sin tur påverkar individer, politik och utveckling. Ett sådant perspektiv uppmuntras att inkluderas i framtida handlingsplaner.

3.2 Grundläggande föreställningar

En djupare förståelse av de grundläggande föreställningarna som motiverar politiken är vidare på sin plats. *Vilka underliggande antaganden och påståenden ligger till grund för det skildrade problemet?* En förståelse av dessa kan i sin tur ge uttryck för hur politiken görs genomförbar. En sådan analys är betydelsefullt i synnerhet eftersom det kan synliggöra hur nära besläktad tanken om individuell livskvalité och självbestämmande är med politiken. Genom att gå ett steg längre och kritiskt söka efter antagen som ovanstående problemformuleringar bygger på kan diskurser som motiverar dessa att synliggöras. Det är inte aktörens antaganden som ska identifieras, utan de föreställningar som problemrepresentationen innehåller.⁶⁸

Den kanske mest dominerade idén som präglar framställningen av problem i politiken är feminism. Respektive handlingsplan är utformad av såväl liberalfeministiska, socialfeministiska och radikalfeministiska idéer.⁶⁹ Genom att artikulera att kvinnan är underordnad mannen och måste stärkas i flera av samhällets områden ger handlingsplanerna återkommande uttryck för att det råder en global manlig dominans som bör utmanas, främst eftersom kvinnlig delaktighet bidrar till ett mer utvecklat samhälle. Staten anses också vara skyldig att säkerställa kvinnors rättigheter.⁷⁰ Det här bör även formuleras som respektive policys starkaste dikotomi. Underordning och utveckling formuleras som två motsatta poler.

Handlingsplanerna ger alltså uttryck för distinktionen mellan underordning och utveckling. Genom detta anses politiken erkänna att strukturer där den individuella friheten inte prioriteras bör förstås som ett globalt hinder. Den feministiska utrikespolitiken anses därmed sträva efter att främja individuella förmågor, även om dessa inte artikuleras specifikt i de grundläggande föreställningarna. Det sätter också arbetet för den stärkta kvinnliga egenmakten i fokus.

---

⁶⁸ Bacchi, 2009, sid. 4-10.

⁶⁹ Borgert, Linnea, 2017, "Genusvetaren: Det här är feminism", *Metro*, hämtad 2019-04-29.

⁷⁰ Gemzöe, 2008.

Vidare råder även dominerande idéer av att *könsintegrering*, eller *gender mainstreaming*, ska genomsyra alla delar av den svenska såväl som den kanadensiska utrikespolitiken. Arbetet för, och idén om, jämställdhet som ett integrerat perspektiv ska genom denna idé bidra till att kvinnlig likställdhet inte betraktas som något avvikande, oberoende utrikespolitiskt område.⁷¹ Det ges bland annat till uttryck genom följande: ”A crosscutting approach to gender equality means that all of our international assistance initiatives, across all action areas, should be developed and implemented in ways that improve gender equality and empower women and girls.”⁷² Den svenska feministiska utrikespolitiken ger i sin tur uttryck för: ”Vi ska även fortsatt ha ett tydligt jämställdhetsperspektiv i all vår politik – i allt från utvecklingsarbetet till handelspolitiken och säkerhetspolitiken”.⁷³

För att den feministiska utrikespolitiken ska kunna fungera som medel för att stärka kvinnlig egenmakt är idén om ett införlivat könsperspektiv inom alla utrikespolitiska områden betydelsefull. Det ger uttryck för att arbetet för kvinnlig egenmakt är viktigt. Det säger också att den feministiska utrikespolitikens jämställdhetsarbete inte är politiskt avvikande. För främjandet av förmågor är det av stor betydelse. Stat och politik är nämligen centrala för att sådana ska kunna realiseras.⁷⁴ Inte minst sänder det även en viktig signal - jämställdhet är inte ett politiskt undantag, och därmed inte heller arbetet för den globala utvecklingen.

Vidare framhåller även Kanadas feministiska utrikespolitiska handlingsplan att de kanadensiska värderingarna bidrar till större säkerhet. Det tycks därmed finnas en grundläggande föreställning om att kanadensiska synsätt och åsikter är mest lämpade för global utveckling. Det kan anses vara problematiskt eftersom en sådan idé ger uttryck för att den kanadensiska politiken består av adekvata sanningar som kan assistera alla människors behov. En sådan argumentation ges bland annat till uttryck i inledningsavsnittet i den kanadensiska politiken:

It is worth reminding ourselves why we step up—why we devote time and resources to foreign policy, trade, defense and development: Canadians are safer and more prosperous when more of the world shares our values.⁷⁵

---

⁷¹ Global Affairs Canada, 2017, sid. ii; Regeringskansliet, 2018, *Utrikesförvaltningens handlingsplan för feministisk utrikespolitik 2015–2018 med indikativa åtgärder för år 2018*, sammanfattning.

⁷² Global Affairs Canada, 2017, sid. ii.

⁷³ Regeringskansliet, 2019, *Utrikesförvaltningens handlingsplan för feministisk utrikespolitik 2019–2022 med inriktning och åtgärder för år 2019*, förord.

⁷⁴ Nussbaum, 2013, sid. 73.

⁷⁵ Global Affairs Canada, 2017, sid. i.

Att ge uttryck för att säkerhet kommer av att sprida ”egna värderingar” är inte oproblematiskt.⁷⁶ Egenmakt handlar om självbestämmande - val och åsikter ska vara individens att bestämma. Ovanstående citat tycks istället upprätthålla västerländsk dominans och postkoloniala strukturer, vilket kan utgöra ett hinder för den kvinnliga egenmakten. Denna typ av föreställning tar nämligen i liten utsträckning den individuella förmågan och viljan i beaktning, vilket underminerar kärnan av förmågemodellen liksom politiken. Att själv kunna välja och göra val är att realisera förmågor, inte att någon annan bestämmer vad man ska tycka eller sträva efter.⁷⁷ Den feministiska utrikespolitiken bör därför vara vaksam med att göra denna typ av uttalanden om den önskar att fungera som ett medel för jämställdhet och global utveckling.

Idén om att jämställdhet ska fungera som det ”normala” i politiken, liksom dess erkännande av utveckling och underordning som dikotomi, kan formuleras som en del av hur politiken kan verka som medel för att stärka den kvinnliga egenmakten. Däremot anses föreställningen om att västerländska normer bidrar till ökad säkerhet framstå som ett hinder för stärkt egenmakt, i synnerhet eftersom det inte erkänner individens individuella förmåga, behov och rätt till att själv välja och bestämma.

3.2.1 Betydelsefulla begrepp

Inom WPR är det betydelsefullt att studera och undersöka begrepp - framförallt eftersom dessa ofta är abstrakta och öppna för tolkning. Begrepp kan betyda olika saker för olika människor, vilket kan spela roll för den formulerade problemframställningen och därigenom även synen på vad kvinnlig egenmakt innebär.⁷⁸ Det bör inte tas för givet att begrepp som exempelvis ”jämlikhet” syftar till att främja förmågor, eftersom jämlikhet kan betyda olika saker för olika människor i olika sammanhang. De mest återkommande begreppen i de feministiska utrikespolitiska handlingsplanerna har i sin tur identifierats som: *jämställdhet*, *sexuell och reproduktiv hälsa* och *frihet från våld*. Samtliga av dessa används återkommande och ofta såväl i problemframställningar som målsättningar, utan att definieras närmare.

Jämställdhet kan visserligen te sig vara ett uppenbart begrepp. Den gängse uppfattningen som råder för begreppet är att kvinnor och män ska ha samma rättigheter,

---

⁷⁶ Nationella sekretariatet för genusforskning, 2019, Postkolonialism, Nationella sekretariatet för genusforskningens webbsida, hämtad 2019-04-17.

⁷⁷ Nussbaum, 2013, sid. 27-30.

⁷⁸ Bacchi, 2009, sid. 4-10.

skyldigheter och möjligheter inom alla områden i livet.⁷⁹ Även den feministiska utrikespolitiken tycks hålla med om det. Dessvärre framstår *områden* i relation till begreppet att ha varierande innebörd. I den kanadensiska handlingsplanen används jämställdhetsbegreppet i relation till miljö och klimatåtgärder. De svenska handlingsplanerna saknar ett sådant perspektiv.⁸⁰ Det skulle bland annat kunna utgöra ett hinder för främjandet av *fysisk hälsa* eller *liv*, framförallt för de kvinnor som påverkas av miljö- eller klimatförändringar. Genom det kan arbetet för den stärkta kvinnliga egenmakten hindras.

Fortsättningsvis ger både Sverige och Kanada uttryck för att politiken ska stäva efter *sexuell och reproduktiv hälsa* för kvinnor. Varken Sverige eller Kanadas policy förklarar vad de avser med dessa begrepp. Betydelsen av ”sexuell”, ”reproduktiv” eller ”hälsa” framkommer inte, det gäller även för termerna som ett samlat begrepp.⁸¹ *Frihet från våld*, vilket också återkommer inom respektive, saknar en närmare definition. I de svenska handlingsplanerna inkluderas ord i anslutning till våld som *sexuellt, könsrelaterat, fysiskt, psykiskt liksom alla former av*.⁸² Huruvida exempelvis knuffar, uttryck eller vägran ingår i politikens våldsbegrepp definieras däremot inte vidare, även om sådana former av våld erkänns av andra aktörer.⁸³ Det gäller även för den kanadensiska politiken.⁸⁴

Det anses vara problematiskt att begreppen inte definieras mer tydligt. Eftersom den feministiska utrikespolitiken inte har bestämt en lägsta nivå vad gäller bland annat *frihet från våld* eller *jämställdhet* förefaller det vara upp till mottagaren att beakta vad som räknas till begreppen. Visserligen ger såväl *jämställdhet* och *sexuell och reproduktiv hälsa* som *frihet från våld* uttryck för att politiken strävar efter att främja förmågor så som *kroppslig integritet, fysisk hälsa* och *liv*, men då det saknas en tydlig definition av begreppen är det svårt att bestämma vad som faktiskt hör till främjandet av dessa. Det gör det i sin tur svårt att även bestämma vad egenmakt egentligen betyder.

---

⁷⁹ Jämställdhetsmyndigheten, 2019, *Vad är jämställdhet?*, Jämställdhetsmyndigheten, hämtad 2019-05-11.

⁸⁰ Global Affairs Canada, 2017, sid. vii.

⁸¹ Global Affairs Canada, 2017, sid. 25; Regeringskansliet, 2017, sid. 7.

⁸² Regeringskansliet, 2019, *Utrikesförvaltningens handlingsplan för feministisk utrikespolitik 2019–2022 med inriktning och åtgärder för år 2019*.

⁸³ Unizon, 2019, ”Mäns våld mot kvinnor”, *Unizon*, hämtad 2019-04-29.

⁸⁴ Global Affairs Canada, 2017, sid. 19.

3.3 Vägen till deklARATIONEN av feminism i politiken

Redovisade antaganden anses ligga till grund för och utveckla formuleringen av problemen, men för att förstå hur framställningen av problemet har kommit till stånd bör även en analys av den utveckling som lett fram till att problemen artikuleras genomföras.⁸⁵

Den svenska feministiska utrikespolitiken utgår ifrån internationell rätt och andra överenskommelser internationellt och inom EU, liksom nationella politiska mål och utrikesförvaltningens förhållningssätt. Politiken tar således avstamp ur en rad av betydelsefulla EU- och internationella utgångspunkter, så som bland annat: *FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna; konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter; konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter; konventionen om avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor; konventionen om barnets rättigheter liksom tilläggsprotokollet om förebyggande, bekämpande och bestraffande av handel med människor, särskilt kvinnor och barn till konvention mot gränsöverskridande organiserad brottslighet.*⁸⁶ Den Kanadensiska utrikespolitiken har i sin tur utformats efter *Agenda 2030*.⁸⁷ Denna återfinns även i de svenska utgångspunkterna.⁸⁸

Agenda 2030 präglas av mål för hållbar utveckling vilka syftar till att utrota fattigdom och hunger, förverkliga de mänskliga rättigheterna för alla, uppnå jämställdhet och egenmakt för alla kvinnor och flickor samt säkerställa ett varaktigt skydd för planeten och dess naturresurser.⁸⁹ Alla dessa går att återfinna som mål i den kanadensiska feministiska utrikespolitiken och handlingsplanen överensstämmer därmed väl med agendan.

Den kanadensiska politiken tycks också ha angivits eftersom det råder en stark medvetenhet kring den ojämlika ordning som fortfarande präglar världen för kvinnor och flickor idag. I den kanadensiska utrikespolitiken uttrycker man bland annat att:

---

⁸⁵ Bacchi, 2009, sid. 10-12.

⁸⁶ Regeringskansliet, 2019, sid. 22. Se även: *deklarationerna och handlingsplanerna från FN:s kvinnokonferens i Peking respektive befolkningskonferens i Kairo och uppföljande konferenser; FN:s säkerhetsrådsresolution 1325 om kvinnor, fred och säkerhet och efterföljande resolutioner; Agenda 2030 om hållbar utveckling och överenskommelserna från konferenserna om utvecklingsfinansiering; Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, liksom bland annat Istanbulkonventionen mot våld mot kvinnor; Romstadgan för den Internationella brottmålsdomstolen; Fördraget om Europeiska unionen; EU:s plan för jämställdhet och kvinnors egenmakt i EU:s yttre förbindelser 2016–2020; EU:s handlingsplan för mänskliga rättigheter och demokrati 2015–2019; EU:s samlade ansats till säkerhetsrådsresolution 1325 om kvinnor, fred och säkerhet; EU:s strategi för jämställdhet mellan kvinnor och män 2010–2015 och dess efterföljare samt relevanta riktlinjer, rådsslutsatser med flera dokument.*

⁸⁷ Global Affairs Canada, 2017, sid. iii.

⁸⁸ Regeringskansliet, 2016, sid. 12.

⁸⁹ Regeringskansliet, 2019, Agenda 2030 och globala målen, Regeringen, hämtad 2019-05-05.

Hundreds of millions of people, especially women and girls, are still poor, have unequal access to resources and opportunities, and face major risks of violent conflict, climate and environmental hazards, and/or economic and political insecurity. By eliminating barriers to equality and helping to create better opportunities, women and girls can be powerful agents of change and improve their own lives and those of their families, communities and countries. This is a powerful way to reduce poverty for everyone.⁹⁰

Den svenska utrikespolitiken ger uttryck för en liknande ståndpunkt:

Världen gör framsteg när det gäller jämställdhet. Andelen kvinnor i parlamenten ökar. Fler flickor går i skolan. Men vi ser också tydliga exempel på bakslag. Resultatet är att våld, förtryck och systematisk underordning fortsätter att prägla vardagen för otaliga kvinnor och flickor. Sverige vill få ett slut på detta. [...] Kunskap är en grundbult i arbetet.⁹¹

Det bör alltså poängteras att det inte bara är internationella utgångspunkter som drivit politiken framåt. Respektive handlingsplan ger uttryck för att det finns en inhemsk övertygelse om att det är den rådande ojämlika ordningen mellan kvinnor och män som ligger till grund för att politiken har deklarerats. Det är såväl ett internationellt mål som ett nationellt ställningstagande för att kvinnor och män ska leva fria liv och erhålla samma rättigheter.

Den kanadensiska politiken ger även uttryck för att sociala normer och strukturer bidrar till kvinnlig underordning, vilket politiken vill förändra. Det bör innebära att den kanadensiska utrikespolitiken utvecklats av en insikt i och en åsikt kring att sådana relationer måste förändras om kvinnlig egenmakt ska kunna realiseras. Det anses i sin tur vara betydelsefullt för att främja förmågan *samhörighet*, i synnerhet eftersom samhörighet påverkas av sociala normer. Politiken artikulerar följande:

A feminist approach to international assistance recognizes that promotion of gender equality and the empowerment of women and girls require the transformation of social norms and power relations. This objective is also essential for the achievement of all other development priorities. [...] women's organizations that advance women's rights, particularly at the grassroots level, play an important role in raising social awareness and mobilizing communities to change laws, attitudes, social norms and practices.⁹²

Att ge uttryck för att det finns övertygelser om att människor inte lever under samma villkor världen över kan anses utgöra en viktig utgångspunkt för möjligheten att främja de förmågor som relateras till egenmakt. Tanken om att människors villkor och förutsättningar bör förändras är visserligen

---

⁹⁰ Global Affairs Canada, 2017, sid. vi.

⁹¹ Regeringskansliet, 2018, *Utrikesförvaltningens handlingsplan för feministisk utrikespolitik 2015–2018 med indikativa åtgärder för år 2018*, förord.

⁹² Global Affairs Canada, 2017, sid. 9.

inget nytt, men det underminerar inte heller möjligheten för politiken att fungera som ett medel för att stärka den kvinnliga egenmakten - snarare tvärt om. Genom att använda internationella dokument och bestämmelser liksom förvaltningskunskap om mänsklig tillvaro som en utgångspunkt för den bedrivna politiken, erkänns den internationella betydelsen av att arbeta med kvinnlig egenmakt som verktyg för att uppnå de bredare utrikespolitiska målen.⁹³ Då förmågemodellen dessutom är starkt förknippad med bland annat FN:s allmänna deklaration är det betydelsefullt att sådana bestämmelser utgör grunden i politiken - det visar att idén om att främja förmågor är nära besläktad med tillkomsten av, och anledningen till att bedriva, den deklarerade politiken.⁹⁴

3.4 Sammanfattning - The problem represented to be

Sammantaget visar ovanstående analys att två huvudsakliga problem framställs genom respektive policy: a) världen präglas av rådande ojämställda förhållanden vilka måste bekämpas och b) den rådande kvinnliga underordningen är ett hinder för att nå övergripande mål om global utveckling. Inom dessa framställs tre centrala problem: *Rättighetsproblemet*, *säkerhetsproblemet* och *hälsoproblemet*. Respektive problem kan ses som betydelsefulla för att politiken ska kunna fungera som ett medel för kvinnors stärkta egenmakt, i synnerhet när problemen relateras till varandra och inte behandlas som skilda mål eller prioriterade perspektiv.

Den feministiska utrikespolitiken understödjer genom dess problemframställning förmågorna *liv, fysisk hälsa, kroppslig integritet och kontroll över den egna miljön - både politiskt och materiellt*. Att politiken inte belyser faktorer som hjälper den att verka även för andra förmågor kan påverka politikens effekter. Politikens framställda problem är trots allt politikens arbetsområden - det är inom och för dessa politiken menar att verka. Därav anses det vara problematiskt att politiken inte ytterligare problematiserar faktorer som även kan påverka främjandet av *känslor, praktiskt förnuft, samhörighet och sinnen, fantasi och tanke*.

Den feministiska utrikespolitiken har även kritiserats för att inte närmare definiera den lägsta nivån för *egenmakt, jämställdhet, sexuell och reproduktiv hälsa samt frihet från våld*. Vad som faktiskt hör till dessa begrepp framstår att vara upp till mottagaren att bestämma. Den feministiska utrikespolitiken präglas däremot av föreställningar som understödjer arbetet för att stärka den kvinnliga egenmakten. *Feminism* och *gender mainstreaming* är exempel på sådana. Inte

---

⁹³ Nussbaum, 2013, sid. 71.

⁹⁴ Ibid. sid. 70.

minst tycks politiken ha framkommit av en övertygelse om att den ojämlika ordning som fortfarande präglar världen för kvinnor och flickor idag är problematisk.

4. What is the effect of the problem?

I följande avsnitt studeras främst de aktörer och de effekter som kan relateras till politiken genom WPR:s tre avslutande frågor. Politikens eventuella effekter och aktörer används för att studera hur främjandet av kvinnlig egenmakt artikuleras och prioriteras i relation till personer snarare än hur och varför politiken framställer vissa problem.

4.1 Vad döljer sig i tystnaden?

Vidare riktas fokus i analysen på vad som inte adresserats i problemframställningen. För att ge uttryck för vad som inte har hanterats som problematiskt i problemframställningen kan forskaren bland annat ge exempel på hur andra framställningar av problemet skulle kunna leda till andra utfall eller åtgärder. Det är också betydelsefullt att studera vad som döljer sig i tystnaden - det vill säga att ge uttryck för de problem den rådande problemframställningen inte lyckats adressera.⁹⁵

Respektive handlingsplan adresserar inte hur politiken ska samverka med andra nationella åtaganden. En del av den kritik som riktats mot den feministiska utrikespolitiken i Sverige har bland annat gett uttryck för politikens oförmåga att problematisera politikens förhållande till den svenska vapenexporten. Sverige har uppmärksammats för att sälja vapen till kontroversiella länder inom vilka brott mot mänskligheten kan ha förekommit.⁹⁶ Sverige har även sålt krigsmateriel till odemokratiska länder som bland annat Saudiarabien och Förenade Arabemiraten trots att de utfört flygattacker mot Jemen där 80 procent av befolkningen varit i behov av humanitärt stöd.⁹⁷ Det anses vara problematiskt eftersom den feministiska utrikespolitiken ska bidra till kvinnor och flickors frihet från fysiskt, psykiskt och sexuellt våld, liksom medverka till att förebygga och lösa konflikter och att bygga fred.⁹⁸ Vapenexporten kan anses utgöra ett direkt hinder för det. Att den svenska staten exporterar vapen som sedan används i väpnade konflikter är inte förenat med den utrikespolitik som Sverige genom sin feministiska inriktning förespråkar. I krig och konflikt drabbas kvinnor och flickor hårt. Det vill säga att Sveriges vapenexport gör Sveriges feministiska utrikespolitiska mål helt oförenliga med varandra.⁹⁹

---

⁹⁵ Bacchi, 2009, sid. 12-14.

⁹⁶ Mellin, Lena, 2018, "Det här går inte ihop med den feministiska utrikespolitiken", *Aftonbladet*, hämtad 2019-05-08.

⁹⁷ Concord Sverige, 2012, *Sveriges freds- och säkerhetspolitik*, Concord, hämtad 2019-05-29.

⁹⁸ Mellin, 2018.

⁹⁹ Bergman, Ylva, 2018, "Den feministiska utrikespolitiken – framgång eller snygg förpackning?", *Omvärlden*, hämtad 2019-05-29.

Politiken adresserar inte heller hur vissa lagar direkt inskränker mot kärnan i politiken. Trots att den svenska feministiska utrikespolitiken år 2019 formulerar att kvinnor och flickor i humanitära situationer, på flykt och i migration ska kunna åtnjuta de mänskliga rättigheterna som ett av politikens huvudsakliga mål, framgår det inte hur detta påverkas av stramare regler för anhöriginvandring och familjeåterförening. Detta är problematiskt eftersom kvinnor och flickor riskerar att bli kvar i konfliktområden på grund av sådana regler. Ibland tvingas de även ge sig ut på flykt igen för att återförenas med sina familjer.¹⁰⁰

I relation till att främja förmågor är ovanstående problematiskt. Respektive kan kritiserats för att underminera samtliga förmågor. Att tvingas leva i områden som präglas av konflikt, eller i områden dit stater med avsikt exporterar vapen, kan inskränka på samtliga förmågor. Respektive försvagar snarare än stärker varje persons möjlighet till att fritt bestämma över sitt egna liv, eftersom politiken inte problematiserar eller tar hänsyn till de situationer där det fria valet inte tillhör individen. För att politiken ska kunna uppnå sina huvudsakliga mål och effektivt kunna arbeta för de problem politiken framställer, bör politiken samverka med såväl nationella åtaganden som bestämmelser. Förhindras främjandet av förmågor undermineras kärnan med politiken.

Vad som framförallt saknas i politikens problemframställning är även att problematisera faktorer som direkt kan påverka kvinnors möjligheter att utveckla förmågor för *sinnen, fantasi och tanke, samhörighet, praktiskt förnuft och känslor*. I den nuvarande problemframställningen varken artikuleras eller prioriteras faktorer och situationer som kan påverka kvinnors reella möjlighet att utveckla sådana. Det tycks därmed inte finnas ett intresse för att den feministiska utrikespolitiken ska verka som medel för att även stärka kvinnlig egenmakt genom känsloliv, intressen, förnuft eller relationer. Respektive handlingsplan belyser bland annat inte att rådande normer som finns gällande kring kvinnor som grupp, kring mödraskap och heteronormativa föreställningar om kärnfamilj kan påverka kvinnors möjlighet till egenmakt. De talar sällan om möjlighet till religions- såväl som samvetsfrihet. Exempelvis visar forskning att kvinnor i gemensamma hushåll ofta har mindre möjlighet att forma egna beslut och att de måste ges tillåtelse av andra familjemedlemmar att utföra vissa aktiviteter. På så sätt kan familjelivet direkt påverka kvinnors stärkta egenmakt, vilket bland annat inte problematiseras närmare i politiken.¹⁰¹ Egenmakt framstår därmed att vara centraliserat som en resurstillgång snarare än ett realiserande av social

---

¹⁰⁰ Mårtensson, Ronja, 2018, "Margot Wallström (S): Fler kvinnliga röster behövs i världskonflikter", *Svt Nyheter*; Wright, Theresa, 2018, "Canada should do more to help women refugees worldwide: Oxfam Canada", *660 News*, hämtade 2019-05-07; Regeringskansliet, 2019, sid. 5.

¹⁰¹ Debnath, Sisir, 2016, "Understanding Family Structure and Women's Empowerment", *ISBInsight*, hämtad 2019-31-05.

ställning, självkänsla, personlig utveckling och känslor för det egna livet. Huruvida utveckling faktiskt kan bedrivas utan att inkludera sådana perspektiv är tvivelaktigt.

4.2 Subjektifiering av kvinnor

Problematiken i att inte inkluderas i en problemframställning är förhållandevis självklar. Men även att inkluderas kan ha effekter för olika individer, bland annat genom hur politiken subjektifierar personer. Analys av subjektifiering bygger i sin tur på tanken om att framställning av människor genom olika typer av diskurser bidrar till och påverkar hur människor uppfattas och anses att vara såväl som hur de känner för sig själva och andra.¹⁰² Ur detta perspektiv fortsätter studiens analys.

Den kanadensiska utrikespolitiken bör uppmärksammas för att subjektifiera kvinnor som fredsmäklare. Att samma uppmärksamhet inte riktas mot den svenska politiken ger inte nödvändigtvis uttryck för att denna position inte finns med i den svenska problemframställningen. Det beror snarare på att de svenska handlingsplanerna olik den kanadensiska inte diskuterar, problematiserar och argumenterar kring *varför* politiken bedrivs, utan snarare *hur* man bedriver den. Vad gäller den kanadensiska feministiska utrikespolitiken och hur den porträtterar kvinnor som fredsmäklare presenterar politiken bland annat att:

Women and girls can change the world. [...] Increasing gender equality can: [...] lead to longer-lasting peace. It is estimated that in communities emerging from violent conflict, women's participation in peacebuilding increases by 35 percent the probability that a peace agreement will last for at least 15 years.¹⁰³

I ett senare avsnitt uttrycker politiken även:

The good news is that when women are involved in peace and security efforts, solutions are more comprehensive, reflecting what a community actually needs to recover from conflict. This increases community buy-in and offers a better opportunity to address the root causes of conflict. When women are included, peace processes are more likely to be successful and peace agreements are more likely to endure.¹⁰⁴

Detta kan ses som såväl en del av den kanadensiska politikens styrkor såväl som en av dess svagheter. Det kan å ena sidan anses vara problematiskt för den stärkta kvinnliga egenmakten eftersom det inte fokuserar på kvinnan som individ, hon kategoriseras snarare som en del av homogen grupp med samma intressen, åsikter och föreställningar. Å andra sidan kan det anses

---

¹⁰² Bacchi, 2009, sid. 14-18.

¹⁰³ Global Affairs Canada, 2017, sid. 2.

¹⁰⁴ Ibid. sid. 57.

stärka den kvinnliga egenmakten eftersom det fokuserar på möjligheten för kvinnor att vara med under, delta i och påverka situationer där de annars vanligen underordnas och inte ges möjligheter till deltagande.

Politiken ger även uttryck för att Kanada är beskyddare av kvinnor och flickor vilka är i behov av beskydd. Det ges till uttryck på flera sätt, bland annat av ministern för internationell utveckling, Marie-Claude Bibeau, i Kanadas handlingsplan: "The Prime Minister gave me the mandate to refocus Canada's international assistance on helping the poorest and most vulnerable people and supporting fragile states."¹⁰⁵ Politiken uttrycker även att: "Canada upholds human dignity in regions of the world where the poorest and most vulnerable populations have little or no access to essential services."¹⁰⁶ Uttrycken att "hjälpa" eller att "upprätthålla" utgör i sin tur exempel på sådana förhållningssätt och hur kvinnor kan subjektifieras. Egenmakt bör snarare ges tillkänna genom kvinnors möjlighet att bestämma över sina egna liv. Det innebär att människan bör utvecklas till den grad där hon har möjligheten att fritt välja, det gäller såväl den psykiska och fysiska förmågan som de omkringliggande omständigheterna. Politiken bör inte ge uttryck för att kvinnor ska assisteras. Den bör formulera att kvinnor ska ges möjligheten att själva verka och även hur det kan genomföras. Ett sådant perspektiv saknas i denna typ av subjektivering.

Det bör i sin tur poängteras att kvinnor också subjektifieras som medel för utveckling. I förhållande till stärkt egenmakt är denna subjektivering av kvinnor mer positiv, i synnerhet eftersom det erkänner att den individuella förmågan är en förutsättning för att skapa utvecklande processer. Exempelvis uttrycker den svenska feministiska utrikespolitiken att:

Sveriges feministiska regering har som mål att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. Jämställdhet är en målsättning i sig, men också en förutsättning för att nå regeringens utrikespolitiska mål om fred, säkerhet och hållbar utveckling.¹⁰⁷

Även här kvarstår dock utmaningar. Å ena sidan är det positivt att se kvinnan som ett medel för utveckling, framförallt i de sammanhang där individen prioriteras och är målet. Å andra sidan framstår denna typ av subjektivering te sig vara mer negativ när politiken relaterar kvinnan till utveckling för statlig eller global vinst. I dessa sammanhang framstår staters egenintressen vara mer

---

¹⁰⁵ Global Affairs Canada, 2017, sid. ii.

¹⁰⁶ Ibid. sid. 23.

¹⁰⁷ Regeringskansliet, 2019, *Utrikesförvaltningens handlingsplan för feministisk utrikespolitik 2019–2022 med inriktning och åtgärder för år 2019*, inledning.

betydelsefulla än individens utveckling vilket kan anses vara ett direkt hinder för att uppnå politikens övergripande mål. Den kanadensiska utrikespolitiken uttrycker även att:

Canada is part of a global community. This is why we invest in international assistance: helping to eradicate poverty and vulnerability around the world enhances our own safety and prosperity. Canada's Feminist International Assistance Policy recognizes that supporting gender equality and the empowerment of women and girls is the best way to build a more peaceful, more inclusive and more prosperous world.¹⁰⁸

Vid en första anblick kan detta anses främja kvinnlig egenmakt på flera nivåer. Att däremot uttrycka att individen är ett medel för statliga eller internationella mål kan anses vara problematiskt, i synnerhet eftersom det inte prioriterar personen bakom politiken. Istället kan intresset i sådana sammanhang tyckas vända sitt fokus från människan, även om människan utgör medlet för målen. Visst kan förmågor ändå främjas i sådana sammanhang, dessvärre inte för individens egen vinning. För att stärka kvinnlig egenmakt bör det politiska målet att vara detsamma: alla borde komma över en viss lägsta nivå av förmågor i betydelsen av av reell frihet att välja och agera, snarare än i betydelsen av vinst och egenintresse för staterna.¹⁰⁹

I viss mån handlar dock egenmakt om att skapa subjekt. Den samlade problematiken kring hur politiken subjektifierar kvinnor ligger därav inte nödvändigtvis i att de subjektifieras, utan snarare i för vems nytta en sådan process och/eller kategorisering sker. När kvinnors subjektifieras för att det finns en förväntan om att de ska verka på ett visst sätt, såsom fredsmäklare eller utvecklingsmedel, kan denna typ av subjektifiering framstå att verka för någon annans nytta och intresse än kvinnans. Eftersom kvinnan blir ett subjekt där hon verkar i ett tjänande syfte, framstår därmed statens nytta och intresse präglade politiken till större del än individens. Detta kan också ges tillkänna som en typ av objektifiering, framförallt eftersom individen själv inte nödvändigtvis bitt om att placeras i en sådan position. Det bör ses som problematiskt.

4.3 Betydelsefulla aktörer

För att i ett sista led analysera i vilken utsträckning den feministiska utrikespolitiken kan fungera som ett medel för stärkt kvinnlig egenmakt bör även en undersökning av hur policyn menar att nå ut, i synnerhet genom inkluderade aktörer, att presenteras. Denna del av analysen kan dessutom analysera såväl praktiker som processer liksom medias stöd och/eller påverkan. Detta anses dock vara starkt kopplat till att studera politikens implementation, vilket inte faller inom studiens syfte.

---

¹⁰⁸ Global Affairs Canada, 2017, sid. vi.

¹⁰⁹ Nussbaum, 2013, sid. 33.

Med anledning av det kommer endast en presentation av de aktörer som presenteras i handlingsplanerna att analyseras närmare genom att betona deras deltagande, snarare än deras agerande.¹¹⁰

Den kanadensiska handlingsplanen ger uttryck för är att politiken genom en rad av centrala aktörer, såsom partnernationer och allierade, ska arbeta tillsammans för att med hjälp av den kanadensiska feministiska utrikespolitiken stärka mänskliga rättigheter såsom jämställdhet världen över.¹¹¹ I det arbetet ingår att stötta och nära samarbeta med lokala kvinnoorganisationer, multilaterala partners liksom den privata sektorn.¹¹² De som i sin tur i huvudsak nås av sådant arbete eller stöd är de fattigaste och/eller de mest instabila staterna, däribland kvinnorna.¹¹³

Den privata sektorns roll erkänns som betydande inte minst för att bidra till ekonomisk utveckling och investering i politiken. Den privata sektorn erkänns också besitta kunskaper vilka kan hjälpa länder och företag att med nya medel kunna utveckla affärsverksamhet. Kanada ska i sin tur engagera sig i partnerskap med den privata sektorn för att främja samfinansiering och investeringar för att bland annat hjälpa till att skapa fler möjligheter för de fattigaste och mest sårbara att dra nytta av ekonomisk tillväxt.¹¹⁴

Kanada menar också till att dra nytta av sitt medlemskap i multilaterala grupper och organisationer såsom bland annat FN, G7, G20, Commonwealth, och La Francophonie. Inom dessa ska diskursen kring mångfald, inkludering och mänskliga rättigheter präglade allt sådant samarbete. Kanada menar även att i relation till dessa organisationer fortsätta att tala om värdet av mångfald och inkludering, liksom fungera som förespråkare för progressiva tillvägagångssätt för migration och flyktinghjälp.¹¹⁵ Politiken ska också ha ett nära samarbete med stater för att svara på lokala behov och prioriteringar, bland annat genom finansiellt stöd så som bistånd.¹¹⁶

I synnerhet framstår även civilsamhället och lokala organisationer att vara centrala aktörer i arbetet för att nå politikens övergripande mål om jämställdhet och global utveckling. Civilsamhället liksom lokala organisationer formuleras besitta erfarenhet och kunskap om lokala

---

¹¹⁰ Bacchi, 2009, sid. 19.

¹¹¹ Global Affairs Canada, 2017, sid. ii.

¹¹² Ibid. sid. 9, 74.

¹¹³ Ibid. sid. ii.

¹¹⁴ Ibid. sid. 74.

¹¹⁵ Ibid. sid. 74.

¹¹⁶ Ibid. sid. 73.

utmaningar och möjligheter vilka genom i samarbete med Kanada ska kunna utforma nya idéer och lösningar för att nå politikens mål om såväl jämställdhet som global utveckling.¹¹⁷

Vad gäller den svenska feministiska utrikespolitiken artikuleras en rad av centrala aktörer som betydelsefulla i arbetet mot jämställdhet och global utveckling. Inom Sverige verkar bland annat Utrikesförvaltningen, Regeringskansliet, andra statliga myndigheter, kvinno-, ungdoms- och människorättsorganisationer, trossamfund, näringslivet, fackliga organisationer och universitet, men även en samverkan med Europaparlamentet och EU:s medlemsstater på både huvudstads- och landnivå presenteras.¹¹⁸

Multilaterala organisationer såsom FN, Världsbanken, Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa, Världshandelsorganisationen, Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling, Internationella Rödakorskommittén och Internationella Brottsmålsdomstolen ingår även som aktörer i arbetet med den svenska feministiska utrikespolitiken. Även bilaterala aktörer spelar en central roll som aktörer för arbetet på såväl lokal, regional och nationell nivå, i allt från politiska partier till kvinnorrättsförsvarare.¹¹⁹

Respektive handlingsplan framhåller även vikten av att inkludera pojkar och män i förändringsarbetet för kvinnlig egenmakt och jämställdhet. Pojkar och män ska involveras i det förebyggande arbetet för kvinnors stärkta kvinnlig egenmakt och rättigheter.¹²⁰ Att involvera pojkar och män anses vara avgörande för att åstadkomma reell förändring vad gäller såväl jämställdhet som förändrade maktförhållanden. Rådande diskriminerande könsnormer anses vara ett hinder för att alla människor ska kunna nå sin fulla potential.¹²¹ Män och pojkar anses vara betydelsefulla aktörer i arbetet för att utmana rådande ojämlikheter såväl som sociala normer och könsstereotyper. De ska alla fungera som aktörer i arbetet för jämställdhet.¹²²

Denna del av analysen kan visa att stater och internationella såväl som nationella aktörer aktivt deltar i arbetet med politiken. För att kunna efterleva politikens målsättningar är det centralt. En huvudsaklig del i arbetet för den kvinnliga egenmakten kretsar nämligen kring

---

¹¹⁷ Global Affairs Canada, 2017, sid. 9, 73.

¹¹⁸ Ibid. sid. 12.

¹¹⁹ Regeringskansliet, 2019, *Utrikesförvaltningens handlingsplan för feministisk utrikespolitik 2019–2022 med inriktning och åtgärder för år 2019*, sid. 14.

¹²⁰ Ibid. sid. 5.

¹²¹ Ibid. sid. 14.

¹²² Global Affairs Canada, 2017, sid. 10.

skyldigheten att stödja och aktivt arbeta för främjandet av förmågor.¹²³ Det är först när politiken erkänner att sådana åtgärder behövs som främjandet av förmågor kan förverkligas. Att ett flertal aktörer samverkar med den feministiska utrikespolitiken kan även visa att det råder ett brett internationellt engagemang för att förverkliga den stärkta kvinnliga egenmakten. Det framhåller även att det finns en internationell vilja och strävan efter att göra det feministiska perspektivet allmängiltigt.

4.3 Sammanfattning - The effect of the problem

Studien har utgått ifrån att artikuleringen och prioriteringen av stärkt egenmakt är en förutsättning för nå de utrikespolitiska målen. Däremot har studien även kunnat visa att situationer som överhuvudtaget inte artikuleras i politiken även påverkar den kvinnliga egenmakten. Det gäller bland annat för bestämmelser om den svenska vapenexporten till odemokratiska och kontroversiella länder. Att inte adressera hur politiken samverkar med samtliga nationella åtaganden kan formuleras som ett av politikens huvudsakliga problem vad gäller att fungera som medel för den stärkta kvinnliga egenmakten. Den svenska vapenexporten är oförenlig med feministisk utrikespolitik eftersom kvinnor och flickor drabbas hårt av konflikt. En del av den feministiska utrikespolitikens utmaningar kretsar därmed kring dess samverkan med andra nationella bestämmelser. Så länge som andra aktörer eller nationella åtaganden inte följer den feministiska agendan går det inte att fullt ut bedriva en feministisk utrikespolitik. Ytterligare fokus bör därmed riktas mot hur politiska bestämmelser samverkar med, men även hindrar, den feministiska utrikespolitiken i dess arbete för att nå de utrikespolitiska målen.

Politiken bör dessutom vara vaksam med att subjektifiera kvinnor eftersom det minskar utrymmet för individen att själv bestämma och nyttja den fria viljan. Genom politikens subjektivering av kvinnor anses politiken vara utformad för att stärka kvinnlig egenmakt i ett tjänande syfte, vilket tar lite hänsyn till ett liv sett till den egna personens intressen. Det innebär att den feministiska utrikespolitik som bedrivs idag kan kritiseras för att prioritera statlig nytta framför den individuella. Dessutom framställs kvinnor som en homogen grupp med samma intressen, åsikter och föreställningar, vilket säger lite om hur politiken ska kunna tillgodose den individuella friheten och självbestämmandet för varje kvinna. Vad som efterfrågas är således en politik som i lika stor utsträckning som den arbetar för statlig nytta även arbetar för individens. Det innebär inte att den feministiska utrikespolitiken inte bör uppmärksammas som ett medel för och som en

---

¹²³ Nussbaum, 2013, sid. 71-73.

betydande insats för att stärka den kvinnliga egenmakten. Det innebär snarare att intresset för att utveckla människan i dennes intresse bör spela en mer central roll i den feministiska utrikespolitiken i fortsättningen. Politiken bör därmed se över hur rådande normer och antaganden kan formuleras om så att politiken inte riskerar att befästa de normer och antaganden den menar till att motverka.

Att däremot inkludera en rad av internationella såväl som nationella aktörer anses att vara betydelsefullt, framförallt eftersom det skapar en allmän uppfattning om att politiken ska gälla på flera nivåer, världen över. Det bör även uppmärksammas att män och pojkar formuleras som viktiga aktörer för hur de övergripande målen ska nås. Det anses vara betydelsefullt eftersom patriarkala normer fortfarande dominerar idag. Pojkar och män anses kunna spela en central roll i att fördela makt mellan könen i fortsättningen, såväl som i att ändra attityder och rådande normer. Viss kritik kan dock riktas mot att handlingsplanerna inte diskuterar hur arbetet för kvinnor och flickors egenmakt också fokuserar på att förbättra situationen för pojkar och män, mer än att det bidrar till utveckling för alla människor. Samtidigt är det av betydelse att ge uttryck för deras roll i arbetet för kvinnlig egenmakt. Förändring av patriarkala strukturer och attityder där män är överordnade kvinnor måste förändras. För det krävs männens deltagande. Det ger även den feministiska utrikespolitiken uttryck för.

5. Feministisk utrikespolitik som medel för stärkt egenmakt och utveckling

Syftet med föreliggande studie har varit att analysera hur arbetet för kvinnlig egenmakt artikuleras och prioriteras i den feministiska utrikespolitiken, för att i sin tur ge uttryck för i vilken utsträckning den har möjlighet att uppnå dess övergripande mål om jämställdhet och global utveckling. Forskningsstudiens mål har varit att besvara: *I vilken utsträckning kan den feministiska utrikespolitiken fungera som ett medel för att stärka kvinnlig egenmakt?* Nedan presenteras studiens resultat baserat på analysen av feministisk utrikespolitik. Därefter följer en diskussion av studiens resultat. Avsnittet avslutat med en presentation av studies slutsatser och förslag till vidare forskning.

5.1 Resultat

Föreliggande studie har visat att den feministiska utrikespolitiken som studerats inom ramen för denna studie i viss utsträckning kan verka som medel för att stärka den kvinnliga egenmakten. Sammantaget visar analysen att hälften av de förmågor som anses vara betydelsefulla för att bidra till stärkt kvinnlig egenmakt genom Nussbaums teori i hög utsträckning prioriteras och tillkännages i politiken, vilka följer: *liv, fysisk hälsa, kroppslig integritet och kontroll över den egna miljön - både politiskt och materiellt*. Samtidigt visar det även att främjandet för hälften av Nussbaums centrala förmågor, som *känslor, praktiskt förnuft, samhörighet och sinnen, fantasi och tanke*, inte belyses i tillräckligt hög, eller likvärdig, utsträckning. Därav bedöms den feministiska utrikespolitiken i viss utsträckning kunna fungera som ett medel för att stärka den kvinnliga egenmakten.

5.2 Diskussion

Den feministiska utrikespolitiken understödjer genom dess problemframställning främjandet för *liv, fysisk hälsa, kroppslig integritet och kontroll över den egna miljön - både politiskt och materiellt*. Det innebär bland annat att den feministiska utrikespolitiken anses verka för att kvinnor ska kunna leva till slutet av en normal mänsklig livslängd, att de ska kunna ha en god hälsa, att de ska slippa utsättas för våld, att de ska kunna delta i politiska beslut som styr deras liv och att de ska kunna

bestämma över materiella miljöer. Det ges bland annat till uttryck genom hur politiken problematiserar och framställer situationer där kvinnor inte tillgodoses dessa förmågor.

Den feministiska utrikespolitiken adresserar däremot inte problem som kan främja kvinnors möjligheter att utveckla förmågor för *känslor, praktiskt förnuft, samhörighet* och *sinnen, fantasi och tanke* i likvärdig utsträckning. Kärnan i Nussbaums teori är att samtliga förmågor måste garanteras för att utveckling av människan ska kunna bedrivas. För att bidra till att stärka kvinnlig egenmakt bör därför politiken även belysa de faktorer som kan hindra kvinnor att leva kreativa liv, utveckla sin potential och bygga upp en meningsfull och människovärdig tillvaro. Hinder för självbestämmande i religions- och samvetsfrihet, såväl som familjeliv, har bland annat fungerat som exempel på problem som politiken inte framställer.

Att främjandet av *känslor, praktiskt förnuft, samhörighet* och *sinnen, fantasi och tanke* i låg utsträckning återfinns i handlingsplanerna kan ge uttryck för att den feministiska utrikespolitiken inte anser att dessa är betydelsefulla i arbetet för att stärka den kvinnliga egenmakten. Eftersom den feministiska utrikespolitiken menar till att verka för att säkerställa alla kvinnors och flickors fulla åtnjutande av de mänskliga rättigheterna framstår det däremot vara osannolikt. Det tycks snarare ge uttryck för att den feministiska utrikespolitiken inte adresserat och problematiserat situationer där kvinnor inte förverkligas sådana möjligheter i tillräcklig utsträckning. Dessvärre gör det att den feministiska utrikespolitiken ännu inte fullgott kan anses verka som ett medel för att stärka kvinnlig egenmakt. Det anses vara svårt att främja förmågor utan att ge dessa tillkänna.

Föreliggande studie har utgått ifrån att stärkt kvinnlig egenmakt kommer av att utöka människors frihet och självbestämmande. Egenmakt innehåller därmed såväl element av kontroll över det egna livet som den faktiska realiseringen av individuell frihet. Det är därmed även viktigt att politiken bestämmer vad frihet och självbestämmande betyder. I dagsläget tycks *liv, fysisk hälsa, kroppslig integritet* och *kontroll över den egna miljön - både politiskt och materiellt* att vara betydelsefullt för frihet och självbestämmande och därmed vara centrala i arbetet för utveckling såväl som för egenmakt. Prioriteras ytterligare förmågor kan politiken däremot i större utsträckning arbeta för att bidra till dess övergripande utrikespolitiska mål om jämställdhet och utveckling liksom verka för att säkerställa och realisera kvinnlig frihet och självbestämmande, åtminstone om dessa räknas till begreppen.

Om främjandet av *sinnen, fantasi och tanke* prioriterades i högre utsträckning skulle den feministiska utrikespolitiken kunna bidra till utveckling av kvinnors möjlighet att använda såväl fantasi som tankeförmåga, liksom deras möjlighet att kunna skapa och utveckla verk, som att kunna

bilda idéer och ägna tid åt personligt engagemang. Förmågan främjas å ena sidan till viss del genom att politiken ger uttryck för att utbildning är centralt för kvinnors och flickors stärkta egenmakt. Å andra sidan fokuserar politiken i låg utsträckning på kvinnors faktiska möjlighet att skapa, utveckla och fantisera. Att prioritera detta ytterligare skulle förslagsvis kunna skapa och ge utrymme för personlig utveckling i högre utsträckning. Kvinnor skulle genom ett mer fokuserat arbete för främjande av denna förmåga exempelvis kunna bidra till att skapa nya normer, utmana rådande förhållanden och utveckla företagande på flera nivåer. Det skulle i sin tur kunna bidra till utveckling av alla människor, vilket framstår att vara den huvudsakliga idén med den feministiska utrikespolitiken. Därmed är främjandet av en sådan förmåga av stor betydelse.

Om den feministiska utrikespolitiken även skulle innefatta *känslor* utvecklas kvinnors förmåga att själva kunna bestämma över kärlek, sorg, längtan, tacksamhet, mod, ilska och ångest, bland många andra, i högre utsträckning. Att realisera möjligheten för kvinnor att bestämma och kontrollera över det egna känslolivet anses öka förutsättningen för kvinnor att ta beslut om relationer, såväl privat som offentligt. Det ökar möjligheten för kvinnor att göra val baserade på personligt engagemang och individuella föreställningar. Genom främjandet av känslor realiseras kvinnors frihet därmed ytterligare. Att införliva även denna förmåga i politiken skulle därmed vidare fokusera på kvinnors egen tillfredställelse och självbestämmande. Det skulle även ge uttryck för att människan är av samma betydelse som det statliga målen och politikens övergripande intressen eftersom individens egna upplevelser skulle vara i fokus. Inom detta återstår arbete.

Fokuserar politiken ytterligare på människors möjlighet att utveckla förmågan för *praktiskt förnuft*, kan kvinnor i högre utsträckning reflektera över det egna livet och skapa egna uppfattningar om varierande ting. Sådana möjligheter kan exempelvis realiseras genom kvinnors och flickors fullgoda möjligheter till livslång utbildning som genom relationer och aktörskap. Att utveckla den reella möjligheten att fundera över och frambringa egna val baserat på kunskap, kännedom, förnuft och logik utvecklar även kvinnors förmåga att vara en livskraftig aktör i många av samhällets alla områden.

Med bakgrund i det teoretiska ramverket bör politiken dessutom i högre utsträckning arbeta för att främja *samhörighet*. Tidigare forskning har visat på att arbetet för stärkt egenmakt bör inkludera ett arbete som fokuserar på att förändra rådande attityder och strukturer, vilket är betydelsefullt för att människor ska kunna uppleva samhörighet. Ett sådant perspektiv anses däremot saknas i den svenska utrikespolitiken, även om det ges tillkänna i den kanadensiska. Den svenska feministiska utrikespolitiken bör därmed uppmärksammas för att i låg utsträckning prioritera denna förmåga, i synnerhet eftersom politiken knappt talar om hur den ska arbeta för att

människor ska kunna ges sociala förutsättningar för okränkbarhet genom bland annat förbud mot diskriminering på grund av ras, kön, sexuell läggning, etnicitet, kast, religion och nationellt ursprung.

Å ena sidan kan samtliga åtta förmågor till viss del anses ges tillkänna i politiken eftersom handlingsplanerna menar till att skydda kvinnors och flickors grundläggande rättigheter. Nussbaums förmågor är starkt kopplade till dessa. Å andra sidan ger den feministiska utrikespolitiken inte uttryck för hur den sociala omgivningen ska tillgodose kvinnor *känslor, praktiskt förnuft, samhörighet* och *sinnen, fantasi och tanke*. Politiken ger inte heller uttryck för hur dessa ska kunna realiseras genom personens sociala ställning, självkänsla och personliga utveckling. Därmed anses den feministiska utrikespolitiken inte se till hur denna kan främja dessa som varken inre eller kombinerade förmågor. För att feministisk utrikespolitik i högre utsträckning ska kunna verka som ett medel för stärkt kvinnlig egenmakt och global utveckling bör den även inkludera faktorer som påverkar problemframställningen för att dessa ska kunna prioriteras.

Trots att Nussbaum inte gör något anspråk på att bestämma en lägsta nivå av respektive förmåga bör den feministiska utrikespolitiken ge uttryck för vad som är den minst accepterade nivån för egenmakt. Det saknas en måttstock för att avgöra vad egenmakt egentligen innebär i den feministiska utrikespolitiken. Att bestämma en lägsta nivå för kvinnlig egenmakt är betydelsefullt för att i en högre utsträckning kunna mäta, studera och bestämma de reella effekterna av den feministiska utrikespolitiken. Det skulle dessutom tydligare ge uttryck för politikens faktiska visioner. Föreliggande studie kan därmed endast belysa hur politiken kan fungera som medel för egenmakt genom en allmän begreppsdefinition och kan därmed inte relatera egenmakt till den feministiska utrikespolitikens egna visioner och nivåer.

Kritik bör också riktas mot hur politiken subjektifierar kvinnor. Den feministiska utrikespolitikens subjektivering av kvinnor ger inte bara uttryck för att kvinnor framstår att vara en homogen grupp med samma intressen, det ger även uttryck för att de statliga målen framstår vara mer betydelsefulla än den individuella utvecklingen. Dessutom anses det vara problematiskt att den feministiska utrikespolitiken inte ger tillkänna hur den ska samverka med andra nationella åtaganden. Detta anses nämligen kunna påverka människors individuella förmågor i hög utsträckning.

Den valda metoden är utformad på så sätt att den belyser områden inom vilka politikens utmaningar kan identifieras. Det innebär att en stor del analysen präglas av identifiering av bristfälligheter. En annan metod hade möjligen kunnat synliggöra politikens styrkor i större utsträckning. Att minnas är däremot att politiken inom flera områden verkar för att stärka den

kvinnliga egenmakten, vilket vald metod har kunnat belysa. Förmågan för *liv, fysisk hälsa, kroppslig integritet och kontroll över den egna miljön - både politiskt och materiellt* artikuleras återkommande i politikens problemframställningar. Problemframställningarna ger även uttryck för inom vilka områden den feministiska utrikespolitiken vill verka - och inom dessa är arbetet för kvinnlig egenmakt centralt. En rad av faktorer och situationer problematiseras vilket är betydelsefullt i främjandet av kvinnors självbestämmande och frihet. Det bör understrykas.

Politiken gör även en ansats i att fungera som ett medel för *gender mainstreaming*, vilket innebär att den feministiska utrikespolitiken ger uttryck för att jämställdhetsperspektivet bör uppfattas som allmängiltigt. Politiken tycks även ha framkommit av uppfattningar om att kvinnors rådande underordning är ett hinder för att bedriva utveckling för alla människor. För den stärkta kvinnliga egenmakten är det betydelsefullt. Det sätter nämligen kvinnan och hennes reella möjligheter i fokus.

Vad gäller den forskning som kan relateras till området faller sig studiens analys att komma nära de slutsatser som redan presenterats kring kvinnlig egenmakt, utveckling och feministisk utrikespolitik inom forskningsfältet. Analysen av det studerade materialet visar likväl som Cederstrands studie att det är idén om att det finns ett bättre rådande som driver politiken framåt. Politikens feministiska inslag är dessutom tydligt sammankopplade med feministisk forskning gällande erkännandet av kvinnlig underordning som ett hinder för utveckling. Forskning har tidigare visat att det krävs en politisk vilja och kraft för att bidra till stärkt egenmakt för kvinnor. Den feministiska utrikespolitiken anses besitta en sådan. Dessutom har den forskning som bedrivits för den feministiska utrikespolitiken även visat att jämställdhet är ett fullgott mål i sig självt, såväl som ett instrument för utveckling. Föreliggande studie instämmer i sådan argumentation, men uttrycker i ett vidare led även att stärkt egenmakt utgör kärnan i processen.

Att mäta kvinnlig egenmakt genom främjandet av förmågor är inte helt ovanligt. Att sammanföra denna typ av analys med utrikespolitik, i synnerhet feministisk sådan, är däremot ett nytt inslag i det akademiska forskningsfältet. Denna studie kan därmed fungera som ett nytt perspektiv och redskap i utformandet av den feministiska utrikespolitiken i framtiden. Föreliggande studie kan även ge uttryck för inom vilka områden politiken i huvudsak är stark och noggrant utformad i relation till den stärkta kvinnliga egenmakten och de övergripande målen utifrån Nussbaums teori om främjandet av individuella förmågor för mänsklig och global utveckling. Det gäller i synnerhet för hur politiken främjar *Liv, Fysisk hälsa, Kroppslig integritet och Kontroll över den egna miljön - både politiskt och materiellt*.

Tidigare forskning har kunnat visa att egenmakt är en förutsättning för att bidra till utveckling. Dessa har gett uttryck för att kvinnlig underordning är ett hinder för samhällsutveckling, framförallt eftersom jämställda samhällen har bättre hälsa, högre ekonomisk tillväxt och mer trygghet. Kvinnlig makt och självbestämmande stärker också det globala medborgarskapet och gynnar även fred, demokrati och demokratiska processer. Då den feministiska utrikespolitiken prioriterar en rad av förmågor som stärker kvinnlig egenmakt bör politiken därmed även formuleras som ett medel för utveckling som främjar mer än ”bara” kvinnor och flickor. Kvinnors stärkta egenmakt har en bevisad effekt för människors liv världen över. Det innebär att den feministiska utrikespolitiken även bör formuleras som en politik som bidrar till förändring för såväl kvinnor och flickor som pojkar och män. Den bör formuleras som en politik som stärker möjligheter och förutsättningar för människor världen över, oavsett könstillhörighet. Det, i sin tur, ger såväl uttryck för både dess tyngd som dess faktiska och reella betydelse för utveckling av alla människor, runt om, världen över.

5.3 Slutsats och sammanfattning

Föreliggande studie har gett uttryck för att den feministiska utrikespolitiken har förutsättningar för att verka som medel för stärkt egenmakt och därmed kunna bidra till dess övergripande mål om jämställdhet och global utveckling. Tidigare forskningsstudier har kunnat göra gällande att stärkt kvinnlig egenmakt i synnerhet är betydelsefullt för att bidra till utveckling, vilket gör att politikens fokus på kvinnlig egenmakt hjälper politiken att nå de övergripande målen. För att feministisk utrikespolitik i högre utsträckning ska kunna verka som ett medel för stärkt kvinnlig egenmakt och global utveckling bör den även inkludera de områden som kritiserats av analysen.

Studien drar därför slutsatsen om att artikulering av, såväl som prioritering för, stärkt kvinnlig egenmakt finns införlivat i politiken, även om detta arbete i högre utsträckning bör fokusera på individens reella frihet även i områden som relateras till personens individuella utveckling. Det innebär att den feministiska utrikespolitiken i viss utsträckning kan verka som medel för att stärka den kvinnliga egenmakten, vilket i sin tur är betydelsefullt för att uppnå de utrikespolitiska målen. För att i ett ytterligare led bidra till stärkt kvinnlig egenmakt och nå de övergripande politiska målen bör den feministiska utrikespolitiken vidare se till hur den kan verka för individens nytta framför den statliga såväl som i främjandet för samtliga förmågor.

Sammanfattningsvis, den feministiska utrikespolitiken anses att fungera som en ny och betydelsefull insats för att bidra till jämställdhet och utveckling, i synnerhet eftersom forskning

tidigare har kunnat fastslå att politisk innovation och arbete för egenmakt är centralt för de båda. Denna studie är inget undantag för det. Studien har identifierat att politiken ytterligare bör arbeta för att främja förmågor för att kunna nå de övergripande målen. Politiken är däremot på god väg i arbetet för dess målsättningar eftersom den problematiserar situationer som kan hindra utveckling globalt och för jämställdheten. Dessutom har politiken införlivat en rad av aktörer i arbetet för att nå dess övergripande mål. Att män och pojkar inkluderas i arbetet anses också öka möjligheten för politiken att nå de övergripande målen. Inte minst anses det vara betydelsefullt att rikta fokus mot kvinnors stärkta egenmakt eftersom det anses vara huvudsakligt i arbetet för att förbättra vardagen för *alla* människor. För att politiken ska kunna fullfölja dess mål och bidra till reell förändring krävs dock vidare arbete. Fokuserar politiken ytterligare på det som kritiserats av analysen anses de utrikespolitiska målen i högre utsträckning kunna nås. Denna studie har gjort en ansats i att i ett vidare led bidra med information som kan komma att fungera som en riktlinje för ett sådant arbete.

5.4 Förslag till vidare forskning

Den feministiska utrikespolitiken är fortfarande relativt outforskad. Med dess korta existens saknas studier som analyserar och problematiserar de reella effekterna av politiken. Denna studie har studerat i vilken utsträckning politiken kan verka. I ett nästa steg uppmuntras forskning att studera hur politiken faktiskt *har* verkat i praktiken.

Hittills har de forskningsstudier som publicerats inom området för feministisk utrikespolitik framförallt kretsat kring politikens utformande, påverkan och arbete för kvinnor och flickor. Vidare forskning föreslås därför studera hur den feministiska utrikespolitiken kan fungera som medel för att utveckla och förbättra livskvalité för även pojkar och män. Den feministiska utrikespolitiken tycks också präglas av en binär könsuppfattning vilket gör att vidare forskning även föreslås studera hur den feministiska utrikespolitiken kan verka för även dem som inte tillskriver sig som kvinna eller man.

Avslutningsvis, framtida forskning välkomnas också att studera hur politiken kan verka för att förändra de normer som könsmaktsordning bygger på. En sådan studie skulle likt denna kunna ge uttryck för hur den feministiska utrikespolitiken kan verka för att främja och realisera den stärkta kvinnliga egenmakten och därmed även de utrikespolitiska målen om jämställdhet och global utveckling.

Referenser

- Achilleos-Sarll, C, *Reconceptualising Foreign Policy as Gendered, Sexualised and Racialised: Towards a Postcolonial Feminist Foreign Policy*, Journal of International Women's Studies, 19(1), 2018.
- Alden, Chris, Aran, Amnon, *Foreign Policy Analysis, New approaches*, 2 ed., Routledge, 2017.
- Bacchi, Carol, *Analysing Policy: What's the problem represented to be?*, 1st ed., Pearson Australia, Frenchs Forest, 2009.
- Baraibar Norberg, Matilda, Fleischer, Rasmus, Silberstein, Daniel, Ahnland, Lars, Egefur, Fredrik, Rosengren, Emma, Lundström, Markus, Nekomanesh, Sepideh, *Forskare: Saudiavtalet – ödesfråga för regeringens feministiska trovärdighet*, Dagens Arena, 2015, hämtad: <http://www.dagensarena.se/opinion/forskare-saudiavtalet-odesfraga-for-regeringens-feministiska-trovardighet/>.
- Bergman, Ylva, ”Den feministiska utrikespolitiken – framgång eller snygg förpackning?”, *Omvärlden*, 2018, hämtad: <https://www.omvarlden.se/Opinion/analys/den-feministiska-utrikespolitiken--framgang-eller-snygg-forpackning/>
- Boglund, Kajsa, Sahlberg, Anja, *Är feminism ett vapen?*, Sveriges radio, 2015, hämtad: <https://sverigesradio.se/sida/avsnitt/522139?programid=1300>.
- Borgert, Linnea, *Genusvetaren: Det här är feminism*, Metro, 2017, hämtad: <https://www.metro.se/artikel/genusvetaren-det-h%C3%A4r-%C3%A4r-feminism>.
- Cedestrand, Sofie, *Från idé till politisk förändring*, Boréa, 2011.
- Cleland, Deb, *The politics of the problem: How to use Carol Bacchi's work*, The power to persuade, 2018, hämtad: <http://www.powertopersuade.org.au/blog/the-politics-of-the-problem-using-carol/12/2/2018>.
- Concord Sverige, *Sveriges freds- och säkerhetspolitik*, Concord, 2012, hämtad: <https://concord.se/hur-feministisk-ar-sveriges-utrikespolitik-2017-fred-och-sakerhetspolitik>.
- Debnath, Sisir, *Understanding Family Structure and Women's Empowerment*, ISBInsight, 2016, hämtad: <http://isbinsight.isb.edu/understanding-family-structure-and-womens-empowerment-2/>
- Desai, Manisha, *Human Development Research Paper, Hope in Hard Times: Women's Empowerment and Human Development 2010/14*, United Nations Development Programme, 2010.

- Eduards, Maud, Jansson, Maria, "Introduktion till internationella relationer", ur: Freidenvall, Lenita, Jansson, Maria, *Politik och Kön - Feministiska perspektiv på statsvetenskap*, Författarna och Studentlitteratur, 2017.
- Egnell, Robert, *Feministisk utrikespolitik i teori och praktik*, Statsvetenskaplig tidskrift, 2016.
- Elghblawi, Ebtisam, "I am a (wo)man, but.. Mindful Solace; from empowerment to development", *Middle East Journal of Business*, 11 (1), 2016.
- Gemzöe, Lena, *BILDAs ISMER FEMINISM*, Bilda förlag, 2008.
- Global Affairs Canada, *Canada's Feminist International Assistance Policy*, Ottawa, 2017.
- Hoti, Blerta, *En feministisk utrikespolitik stärker freden*, Dagens arena, 2015, hämtad: <http://www.dagensarena.se/opinion/blerta-hoti-en-feministisk-utrikespolitik-starker-freden/>
- Jämställdhetsmyndigheten, *Vad är jämställdhet?*, Jämställdhetsmyndigheten, 2019, hämtad: <https://www.jamstalldhetsmyndigheten.se/om-jamstalldhet/vad-ar-jamstalldhet>.
- Le Drian, Jean-Yves, Schiappa, Marlène, *Feminist foreign policy*, Libération, 2019, hämtad: <https://www.diplomatie.gouv.fr/en/french-foreign-policy/human-rights/events/article/feminist-foreign-policy-op-ed-by-jean-yves-le-drian-and-marlene-schiappa-08-03>.
- Lombardini, Simone, Bowman, Kimberly and Garwood, Rosa, A "How to guide to measure women's empowerment - Sharing experience from Oxfam's impact evaluations", Oxfam GB, 2017.
- Mehta, Aashish, Brysk, Alison, *Do rights at home boost rights abroad? Sexual equality and humanitarian foreign policy*, Journal of Peace Research, Vol. 51, No. 1, 2014.
- Mellin, Lena, *Det här går inte ihop med den feministiska utrikespolitiken*, Aftonbladet, 2018, hämtad: <https://www.aftonbladet.se/nyheter/kolumnister/a/9m3jaw/det-har-gar-inte-ihop-med-den-feministiska-utrikespolitiken>.
- Moghadam, Valentine M, Senftova, Lucie, *Measuring women's empowerment: participation and rights in civil, political, social, economic, and cultural domains*, International Social Science Journal 57 (184), 2005.
- Mårtensson, Ronja, *Margot Wallström (S): Fler kvinnliga röster behövs i världskonflikter*, Svt Nyheter, 2018, hämtad: <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/margot-wallstrom-s-1>.
- Nationella sekretariatet för genusforskning, *Postkolonialism*, Nationella sekretariatet för genusforskning, 2019, hämtad: <https://www.genus.se/ord/postkolonialism/>.
- Nussbaum, Martha C., *Främja förmågor - en modell för mänsklig utveckling*, Karneval förlag, Stockholm, 2013.

- Open Canada Organisation, *Is the future of foreign policy feminist?*, OpenCanada, 2019, hämtad: <https://www.opencanada.org/indepth/future-foreign-policy-feminist/>.
- Poh-Jarnell, Jessica, Romedahl Stjernquist, Vendela, *Hur feministisk är Sveriges utrikespolitik?*, CONCORD Sverige, 2016.
- Regeringskansliet, *Agenda 2030 och globala målen*, Regeringen, 2019, hämtad: <https://www.regeringen.se/regeringens-politik/globala-malen-och-agenda-2030/>.
- Regeringskansliet, *Handbok Sveriges feministiska utrikespolitik*, Stockholm, 2018.
- Regeringskansliet, *Utrikesförvaltningens handlingsplan för feministisk utrikespolitik 2015–2018 med fokusområden för år 2016*, Stockholm., 2016.
- Regeringskansliet, *Utrikesförvaltningens handlingsplan för feministisk utrikespolitik 2015–2018 med fokusområden för år 2017*, Stockholm, 2017.
- Regeringskansliet, *Utrikesförvaltningens handlingsplan för feministisk utrikespolitik 2015–2018 med indikativa åtgärder för år 2018*, Stockholm, 2018.
- Regeringskansliet, *Utrikesförvaltningens handlingsplan för feministisk utrikespolitik 2019–2022 med inriktning och åtgärder för år 2019*, Stockholm, 2019.
- Rosenkranz, Rolf, *Global development: What you need to know*, Devex webbsida, 2011, hämtad: <https://www.devex.com/news/global-development-what-you-need-to-know-74999>.
- Rothschild, Nathalie, *Swedish Women vs. Vladimir Putin*, Foreign Policy, 2014, hämtad: <https://foreignpolicy.com/2014/12/05/can-vladimir-putin-be-intimidated-by-feminism-sweden/>.
- Rydström, Helle, *En uttalat feministisk utrikespolitik borde fokusera på kvinnor och flickor*, Sydsvenskan, 2015, hämtad: <https://www.sydsvenskan.se/2015-10-25/en-uttalat-feministisk-utrikespolitik-borde-fokusera-pa-kvinnor-och-flickor>.
- Thompson, Lyric, Asquith, Christina, *One Small Step for Feminist Foreign Policy*, Foreign Policys, 2018, hämtad: <https://foreignpolicy.com/2018/09/20/one-small-step-for-feminist-foreign-policy-women-canada/>.
- Tripp, Aili Mari, *Creating Collective Capabilities: Women, Agency and the Politics of Representation*, Columbia Journal of Gender and Law, Vol. 19, Issue 1, 2010.
- Tötterman Andorff, Petra, *Världens kvinnorrättsförsvarare är under attack.*, Sydsvenskan, 2018, hämtad: <https://www.sydsvenskan.se/2018-11-17/varldens-kvinnorattsforsvarare-ar-under-attack>
- Unizon, *Mäns våld mot kvinnor*, Unizon, 2019, hämtad: <http://unizon.se/mans-vald-mot-kvinnor>.

- Utrikesdepartementet, *Tal av Margot Wallström på Utrikespolitiska institutet den 8 juni 2015*, Regeringskansliet, 2015.
- Vetenskapsrådet, *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*, Vetenskapsrådet, 2002.
- Vetenskapsrådet, *God Forskningssed*, Vetenskapsrådet, Stockholm, 2018.
- Vucetic, Srdjan, *The uneasy co-existence of arms exports and feminist foreign policy*, The Conversation, 2018, hämtad: <https://theconversation.com/the-uneasy-co-existence-of-arms-exports-and-feminist-foreign-policy-93930>
- Wallström, Margot, *Regeringens deklARATION vid 2015 års utrikespolitiska debatt i riksdagen onsdagen den 11 februari 2015*, Regeringskansliet, 2015, hämtad: <https://www.regeringen.se/49b753/contentassets/87d0416f08e24cd3bb91a631a8461c08/utrikesdeklarationen-2015>
- Wright, Theresa, *Canada should do more to help women refugees worldwide: Oxfam Canada*, 660 News, 2018, hämtad: <https://www.660citynews.com/2018/10/16/canada-should-do-more-to-help-women-refugees-worldwide-oxfam-canada/>.